

Tobaksvanor i Sverige 2003–2019

CAN Rapport 194

Martina Zetterqvist & Mats Ramstedt

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN

Layout: Oh Dear form

ISSN 0283-1198

ISBN 978-91-7278-317-1 (pdf)

URN:NBN:se:can-2020-8 (pdf)

Tobaksvanor i Sverige 2003–2019

Martina Zetterqvist & Mats Ramstedt

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning

Rapport 194

Stockholm 2020

Förord

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN, är ett nationellt kompetenscentrum inom ANDT-området. Vårt uppdrag är att sprida kunskap om konsumtions- och skadeutvecklingen av alkohol och andra droger i samhället. Det gör vi genom undersökningar, sammanställningar, forskning och kunskapshöjande insatser.

Våra större återkommande nationella undersökningar är Skolelevers drogvanor, Monitormätningarna och Vanor och konsekvenser.

CAN är en del av civilsamhället med omkring 50 medlemsorganisationer. CAN:s styrelse utses av Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte), Vetenskapsrådet, Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen och Årsmötet. Regeringen utser ordförande och ersättare.

Resultaten i föreliggande rapport kommer från Monitormätningarna. Huvudsyftet med mätningarna är att ge en bild av den totala alkohol- och tobakskonsumtionen i Sverige, där både registrerade och oregistrerade källor inkluderas i beräkningarna. Mätningarna startades i juni år 2000 och innehöll då frågor om anskaffning och konsumtion av alkohol. Sedan 2003 innehåller undersökningen också frågor om cigarettkonsumtion och 2007 frågor om snus. CAN ansvarar för undersökningen sedan 2013.

I denna rapport presenteras aktuella skattningar av den totala tobakskonsumtionen i Sverige fram till och med år 2019. Vidare presenteras uppgifter baserade på självskattad tobakskonsumtion. Dessa uppgifter möjliggör att konsumtionsmönster i olika grupper i befolkningen kan beskrivas. Eftersom de självskattade uppgifterna om tobakskonsumtionen inte skiljer mellan konsumtion av registrerad och oregistrerad tobak blir denna statistik även ett viktigt komplement i skattningen av hur den totala tobakskonsumtionen har förändrats.

Rapporten har författats av Mats Ramstedt (som skrivit om anskaffning) och Martina Zetterqvist (som varit redaktör och skrivit om konsumtionsvanor). Tony Nilsson har granskat rapporten och bidragit med värdefulla synpunkter på innehållet.

För finansieringen av frågorna om tobak i Monitormätningarna står Socialdepartementet.

CAN vill passa på att tacka alla som har medverkat, eller på annat sätt bidragit till undersökningens genomförande under åren.

Stockholm i september 2020
Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning

Charlotta Rehnman Wigstad
Direktör

Innehåll

Sammanfattning	6
Inledning	8
Resultat	10
Anskaffning av cigaretter	10
Anskaffning av snus	14
Självrapporterade uppgifter om rökning, snusning och e-cigarettanvändning	19
Diskussion	34
Referenser	38
Bilaga 1. Material och metod	40

Sammanfattning

I denna rapport presenteras aktuella skattningar av den totala cigarett- och snus-konsumtionen i Sverige på basis av både försäljningsuppgifter och data från Monitor-mätningarna. De senaste uppgifterna som redovisas är från 2019.

Den totala konsumtionen av cigaretter och snus baserad på data om anskaffning

- Under 2019 skattades den totala cigarettkonsumtionen i Sverige till totalt ca 5,3 miljarder cigaretter. Det motsvarade 620 cigaretter per invånare 15 år och äldre.
- 93 procent av cigaretterna var inköpta och beskattade i Sverige (registrerade) medan övriga andelar var oregistrerade och bestod av resandeförsel (5,1 procent) respektive smuggling (1,9 procent).
- Cigarettkonsumtionen har minskat med drygt en tredjedel sedan 2003. Nedgången berör både registrerade och oregistrerade cigaretter.
- Under 2019 konsumerades ca 6,4 miljoner kg snus i Sverige, vilket motsvarar 0,75 kg per invånare 15 år och äldre.
- Ca 99 procent av snuset var inköpt och beskattat i Sverige. 1 procent var inköpt i samband med utlandsresor (resandeförsel).
- Snuskonsumtionen uttryckt i antal kg per invånare 15 år och äldre har minskat sedan 2003, medan antal dosor per invånare har ökat. Skillnaden beror på övergången från lös- till portionssnus, som inneburit att den genomsnittliga vikten per dosa minskat.

Tobaksvanor utifrån självrapporterade uppgifter

Tobak totalt

- Under 2019 hade drygt en fjärdedel (27 procent) av Sveriges befolkning i åldern 17–84 använt tobak (rökt och/eller snusat) vid minst ett tillfälle den senaste månaden. Sett till hela perioden 2007–2019 (då frågor om både snus och rökning ingår) har den totala tobaksanvändningen varit oförändrad. Den minskade något fram till år 2011 för att sedan öka igen.
- Andelen män som använder någon form av tobak (röker och/eller snusar) är betydligt högre än andelen kvinnor. Under 2019 hade 34 procent av männen använt tobak under den senaste månaden, jämfört med 19 procent av kvinnorna.
- Den största andelen tobaksanvändare uppmättes 2019 bland personer i åldersgruppen 17–29 år (43 procent). Andelen minskar sedan med stigande ålder.

Cigaretter

- Under 2019 hade 14 procent av Sveriges befolkning rökt vid minst ett tillfälle den senaste månaden. Omkring 7 procent hade rökt dagligen och lika många hade rökt sporadiskt. Män rökte i något större utsträckning än kvinnor (15 procent respektive 13 procent). Det var vanligare att yngre personer rökte jämfört med äldre (29 procent bland 17–29 åringar mot 8 procent bland 65–84 åringar). I den yngsta åldersgruppen 17–29 år är andelen sporadiska rökare särskilt hög (18 procent).
- Dagligrökningen har minskat medan den sporadiska rökningen har legat på en mer oförändrad nivå. Nedgången av dagligrökning har dock skett under den första delen av studieperioden dvs. åren 2003–2012. Därefter har den legat förhållandevis stabilt på omkring 8 procent.
- Även mängden cigaretter rökarna själva uppger att de röker har minskat. År 2003 låg den genomsnittliga årskonsumtionen på 3 356 cigaretter per rökare. Idag är motsvarande nivå 2 085 cigaretter. Det är en nedgång med omkring 38 procent.
- Den 1 juli 2019 trädde en ny lag om tobak och liknande produkter i kraft. Jämförelser av det första och andra halvåret 2019 visar inte på några förändringar i befolkningens rökvanor.

Snus

- Under 2019 hade i genomsnitt 17 procent av befolkningen snusat den senaste månaden. Omkring 14 procent var dagliga användare och 3 procent var sporadiska snusare. En klar majoritet av snusarna var män. Drygt var fjärde man (26 procent) hade snusat den senaste månaden, jämfört med 8 procent av kvinnorna. Majoriteten av alla snusare var dagliga användare (omkring 8 av 10).
- Till skillnad från andelen rökare har andelen snusare legat på en mer stabil nivå sett till hela perioden 2007–2019. Bland männen minskade andelen användare något fram till 2011 för att sedan tillta igen. Andelen kvinnor som snusar har ökat – från 4 procent år 2007 till 8 procent år 2019.
- Det självrapporterade antalet snusdosor som dagligsnusarna konsumerar har legat på en relativt stabil nivå under hela perioden (omkring 200 per snusare och år). En viss ökning syns dock år 2019 då årskonsumtionen uppgick till 217 dosor. I och med att andelen som snusar har ökat under de senaste åren har också den totala mängden snusdosor som konsumerats ökat.

E-cigarett

- Under 2019 hade i genomsnitt 2 procent av befolkningen i Sverige använt e-cigarett någon gång under de senaste 30 dagarna, varav en tredjedel hade gjort det dagligen.
- Av de som använt e-cigarett utgjordes den största delen av män samt av personer i den yngsta åldersgruppen 17–29 år.
- En klar majoritet (70 procent) av e-cigarettanvändarna hade även använt andra tobaksprodukter den senaste månaden. Särskilt vanligt var det att e-cigarettanvändarna också hade rökt traditionella cigaretter (60 procent av e-cigarettanvändarna).

Inledning

Tobakskonsumtionen orsakar stora hälsoproblem hos befolkningen och är en av de främsta påverkansbara hälsoriskerna i Europa. Tobaksrökning har identifierats som en riskfaktor för minst 28 sjukdomar. Särskilt vanliga är olika former av cancer samt hjärt- och kärlsjukdomar (WHO, 2019). I Sverige beräknas närmare 12 000 personer avlida och upp till 100 000 personer insjukna varje år på grund av rökning (Socialstyrelsen, 2014).

Sett till den totala sjukdomsburden i landet uppskattas tobaksrökningen stå för omkring 8 procent. Det är mer än dubbelt så mycket som den uppskattade kostnaden för alkohol- och narkotikaanvändning (Agardh, m.fl. 2014). Med tanke på de negativa effekter som tobakskonsumtionen kan medföra, är det angeläget att följa konsumtionens utveckling i Sverige, speciellt med avseende på rökning av cigaretter men även på bruket av snus.

Det övergripande målet för den svenska tobakspolitiken att minska allt tobaksbruk och förhindra att minderåriga börjar använda tobak. En minskad tobaksanvändning beskrivs av regeringen som ett viktigt mål för den svenska folkhälsopolitiken (Sveriges Riksdag, 2016). Sverige har, likt många andra länder, skrivit under WHO:s tobakskonvention och därmed förbundit sig att genomföra konventionens olika artiklar för att minska tobaksbruket. Under 2016 ställde sig regeringen också bakom opinionssatsningen Tobacco Endgame som syftar till att mindre än 5 procent av Sveriges befolkning ska röka dagligen år 2025 och att rökning inte ska utgöra ett dominerande folkhälsoproblem.

I Sverige, till skillnad från andra länder, består andelen tobaksanvändare av en betydande del snusare. I andra EU-länder är försäljning av snus förbjudet, men i och med att Sverige har ett permanent undantag är det tillåtet att tillverka och sälja snus i Sverige. Snuset får inte exporteras till andra EU-länder, men det är tillåtet att ta med snus för eget bruk vid resa till andra EU-länder (EU-upplysningen). Eftersom snusning också medför hälsorisker är det övergripande målet rörande tobak i regeringens ANDT-strategi att minska både cigarett- och snus användningen i Sverige (Socialdepartementet, 2016).

Under 2019 började en ny lag om tobak och liknande produkter att gälla. Lagen innebär fler rökfria miljöer på bland annat uteserveringar, perronger och vid entréer till offentliga lokaler. Med den nya lagen krävs också tillstånd för att sälja tobaksvaror och snusdosorna måste innehålla minst 20 portioner, i syfte att göra snuset mindre tillgängligt för bland annat ungdomar. Ett av lagens främsta syften är att minska den sociala exponeringen för rökning och därmed avnormalisera det, inte minst i förhållande till ungdomar. Det handlar också om att öka tillgängligheten till allmänna platser för personer som är överkänsliga för rök. Vad lagen innebär för rökningen på lång sikt är för tidigt att säga. I denna rapport görs en jämförelse mellan första och andra halvåret 2019 (före och efter nya tobakslagen) för att få en uppfattning om det har skett några omedelbara förändringar i rökvanorna.

Rapportens disposition

I rapportens första del redovisas den totala konsumtionen av tobak i Sverige utifrån beräkningar av obeskattad tobak och statistik över svenskarnas köp av i Sverige beskattad tobak. Därefter presenteras de självrapporterade uppgifterna gällande rökning, snusning och e-cigaretthanvändning. De självrapporterade uppgifterna synliggör bland annat hur

konsumtionen fördelar sig bland kvinnor och män, olika åldersgrupper och hur den skiljer sig mellan daglig och sporadisk användning. Avslutningsvis förs en diskussion om hur de viktigaste resultaten ska tolkas och om styrkor och svagheter i studiens data och tillvägagångssätt.

I bilaga 1 redovisas en fördjupad beskrivning av datamaterialet och den metodik som används i Monitormätningarna. På CAN:s hemsida återfinns en detaljerad tabellbilaga i digitalt format.

Resultat

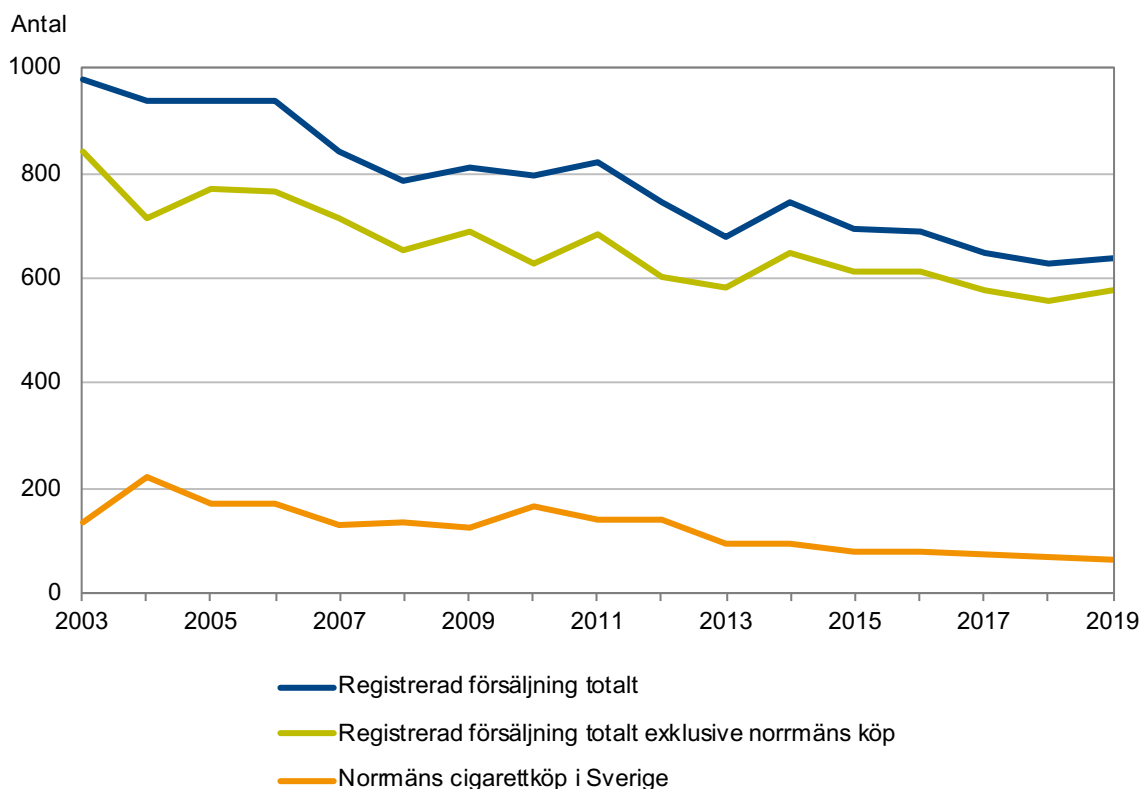
Anskaffning av cigaretter

Den totala cigarettkonsumtionen i Sverige beräknas genom att summera uppgifter om antal sålda registrerade (beskattade) cigaretter och uppgifter om svenskarnas köp av oregistrerade cigaretter. Med oregistrerade cigaretter avses köp i samband med utlandsresor (resandeförsel) eller köp av cigaretter som smugglats in i Sverige. Den registrerade försäljningen hämtas från Finansdepartementets uppgifter om nettoskatteintäkterna för cigaretter dividerade med punktskatten per cigarett. För att statistiken endast ska gälla personer som bor i Sverige exkluderas försäljningen till Norge utifrån norska studier som skattat omfattningen av norrmännens köp av cigaretter i Sverige. Oregistrerade cigaretter i form av resandeförsel och smuggling skattas med hjälp av de uppgifter som samlas in i Monitormätningarna (läs mer om dessa beräkningar i bilaga 1).

Cigarettförsäljning i Sverige

I figur 1 redovisas utvecklingen under de senaste 17 åren vad gäller antalet cigaretter som sålts och beskattats i Sverige beräknat per individ i befolkningen som är 15 år och äldre. Enligt dessa uppgifter har cigarettförsäljningen i Sverige minskat med 35 procent mellan 2003 och 2019. Försäljningen minskade kontinuerligt fram till 2013. Därefter har nedgången varit något svagare. I absoluta tal har försäljningen mellan 2003 och 2019 minskat med 339 cigaretter per invånare 15 år och äldre.

Andelen av den svenska cigarettförsäljningen som genom gränshandel går till norrmän skattas via norska studier (till och med 2015) (Kvaavik, 2018a, 2018; Lund & Vedøy, 2017). Utifrån dessa skattas att i genomsnitt 15 procent av försäljningen i Sverige har köpts av norrmän under perioden 2003–2019 men med en svagt sjunkande trend (figur 1). År 2019 skattades den till ca 11 procent (för 2016–19 används värdet för 2015 korrigerat för minskad rökning bland norrmän). När den skattade mängden cigaretter som antas ha köpts av norrmän exkluderas, noteras en liknande nedgång i cigarettförsäljningen i Sverige under perioden 2003–2019; från 842 cigaretter per invånare 15 år och äldre år 2003 till 577 cigaretter år 2019. Det motsvarar en minskning med 31 procent. Även om vissa år avviker från den generella utvecklingen, är det en sjunkande trend för försäljningen av cigaretter i Sverige under den studerade perioden.

Figur 1. Den inhemska cigarettförsäljningen i Sverige med och utan korrigering för normmäns cigarettköp i Sverige. Antal cigaretter per invånare 15 år och äldre. 2003–2019.

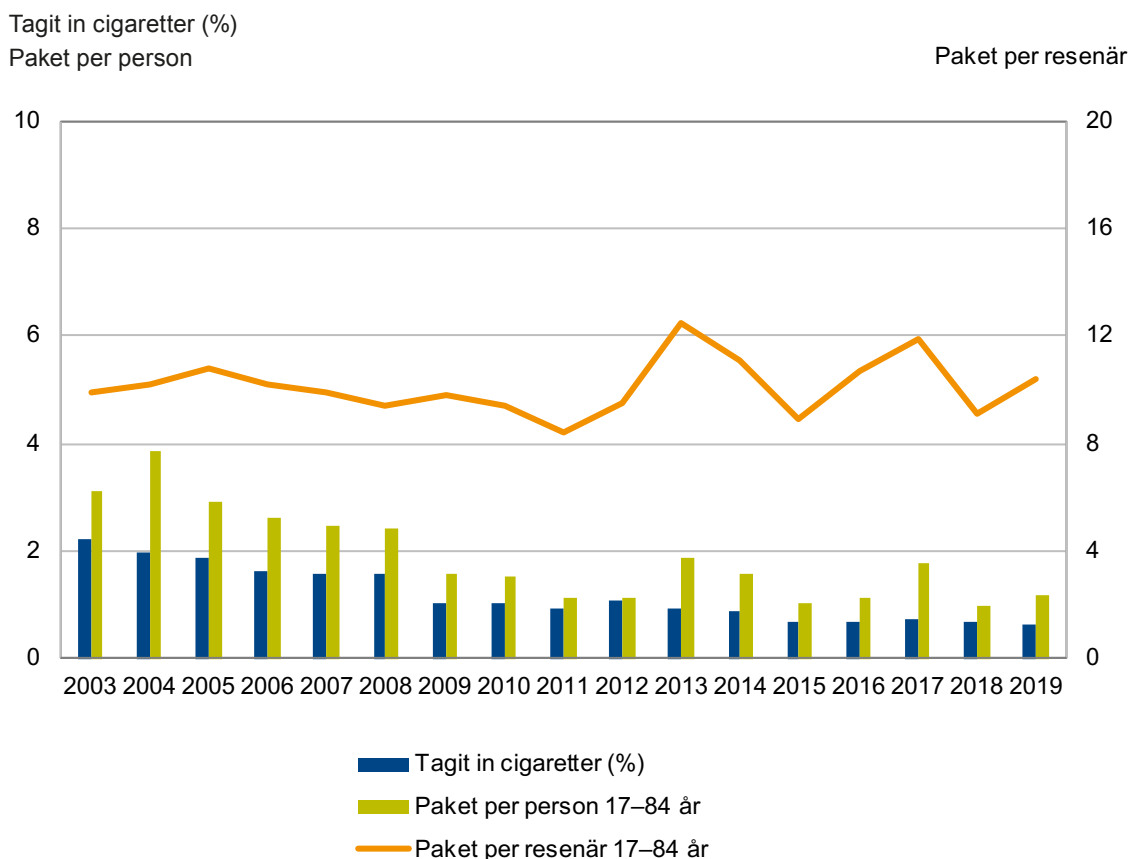
Resandeförsel och smuggelcigaretter

En viktig fråga är om nedgången i den inhemska cigarettförsäljningen i någon mån kompenseras av en ökad anskaffning av obeskattade cigaretter. Anskaffningen av obeskattade cigaretter omfattar främst resandeförda cigaretter, men även köp av så kallade smuggelcigaretter. Med resandeförda cigaretter menas cigaretter som svenska resenärer köpt utomlands och fört med sig till Sverige i samband med hemresan. Med smuggelcigaretter avses cigaretter som köparen tror eller vet är smuggelcigaretter, det vill säga cigaretter som någon fört in i landet för att sälja med förtjänst.

I figur 2 presenteras tre mått från Monitormätningarna som fungerar som indikatorer för hur utvecklingen av cigarettinförseln har sett ut under perioden: andelen svenskar i åldern 17–84 år som i samband med utlandsresor (under de senaste 30 dagarna) tagit med sig cigaretter till Sverige, hur många paket de tar med sig per hemresa samt det genomsnittliga antalet införda paket per person 17–84 år och år (notera de olika skalorna på höger och vänster axel).

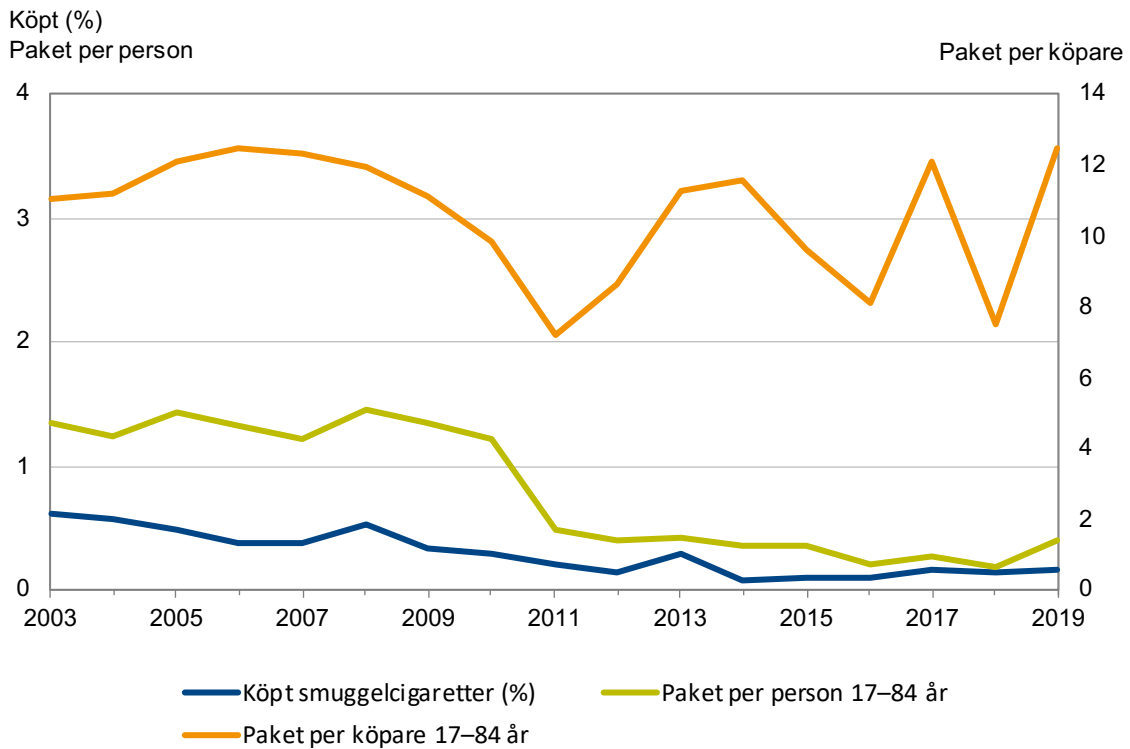
Uppgifterna tyder på att resandeförseln av cigaretter har minskat under perioden 2003–2019. Detta beror på att allt färre resenärer tar med sig cigaretter hem i samband med utlandsresor. Andelen i den vuxna befolkningen som uppgett att de fört med sig cigaretter hem i samband med utlandsresor under de senaste 30 dagarna, har mer än halverats sedan 2003 då den låg på drygt 2 procent, till år 2019 då den uppmättes till 0,6 procent.

Däremot har ingen förändring skett i hur många paket cigaretter resenärerna vanligtvis tar med sig. Bland de resenärer som har tagit med sig cigaretter ligger det genomsnittliga antalet i regel på cirka 10 paket (motsvarande en så kallad limpa) per resa. Skattningar av årliga antalet införda cigarettpaket per person i åldern 17–84, visar en nedgång från drygt tre paket 2003 till ca ett paket 2019.

Figur 2. Andelen som tagit in cigaretter i samband med utlandsresor och antal införda paket per resenär respektive person. 2003–2019. (Perioden 2007–2013: 16–80 år och 2014–2019: 17–84 år).

Andelen som uppger att de köpt smuggelcigaretter under de senaste 30 dagarna har också sjunkit under perioden, från 0,6 procent år 2003 till 0,2 procent 2019. Den genomsnittliga mängden paket som köps per tillfälle är dock oförändrad (figur 3). Liksom för resandeförseln av cigaretter köptes i genomsnitt cirka 10 paket (motsvarande en så kallad limpa) även när det handlar om smuggelcigaretter. Detta sammantaget ger en nedgång från 1,4 till 0,4 paket smuggelcigaretter per år och person i åldern 17–84 år under de senaste 17 åren.

Figur 3. Andelen svenskar som köpt smuggelcigaretter under de senaste 30 dagarna samt antal köpta paket per köpare och per person 17–84 år (3-års glidande medelvärden). 2003–2019. (Perioden 2007–2013: 16–80 år och 2014–2019: 17–84 år).

Totalanskaffning cigaretter

Beräkningarna av den totala cigarettförbrukningen i Sverige utgår ifrån den registrerade anskaffningen av cigaretter (korrigerad för norrmännens köp i Sverige) och lägger till skattningar av de oregistrerade delmängderna (köp i samband med utlandsresa och köp av smuggelcigaretter). I denna redovisning tas hänsyn till den underrapportering av privatinförsel och smuggelköp som är betydande i självrapporterade data.

Underlag i Monitormätningarna för att skatta underrapportering för köp av cigaretter finns endast från 2012 och framåt. Därför kan denna totalskattning inte göras för en längre period. För mer information se bilaga 1.

Som framgår av tabell A beräknas den totala cigarettanskaffningen i Sverige år 2019 till 5 268 miljoner cigaretter, där 93 procent beräknas vara registrerade eller med andra ord beskattade i Sverige. Den oregistrerade delen utgjorde därmed 7 procent av den totala cigarettanskaffningen. Resandeförda cigaretter stod för 5,1 procent och smuggelcigaretter för 1,9 procent. Ingen systematisk trend framträder vad gäller andelen oregistrerade cigaretter under denna period utan de beräknade andelarna fluktuerar mellan 6 och 9 procent sedan 2014.

Omräknat till årskonsumtion av cigaretter per invånare 15 år och äldre motsvarar den totala anskaffningen totalt 620 cigaretter under 2019, varav 577 var registrerade och 43 oregistrerade. Årskonsumtionen av cigaretter per person (15 år och äldre) har varit

ganska stabil sedan 2013 vad gäller registrerade cigaretter, medan de oregistrerade har minskat något.

Tabell A. Total anskaffning av cigaretter uppdelad på registrerade och oregistrerade delmängder. 2013–2019.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Antal milj. cigaretter							
Registrerade*	5 416	6 011**	5 648	5 678	5 394	5 286	5 437***
Varav till Norge	767	767	667	651	607	585	536
Registrerade exkl. Norge	4 649	5 244	4 995	5 027	4 787	4 701	4 901
Oregistrerade* varav:	622	469	322	315	487	290	367
Resandeförsel	499	366	232	264	422	247	269
Smuggling	123	103	90	51	65	43	98
Totalt*	5 271	5 713	5 317	5 342	5 274	4 991	5 268
Andel oreg. av total (%)	11,8	8,2	6,1	5,9	9,2	5,8	7,0
Antal cigaretter per inv. 15 år och äldre							
Registrerade*	677	745**	695	690	648	629	640
Varav till Norge	96	95	80	79	73	70	63
Registrerade exkl. Norge	581	650**	614	611	575	559	577***
Oregistrerade* varav:	78	58	40	38	58	34	43
Resandeförsel	62	45	29	32	51	29	32
Smuggling	15	13	11	6	8	5	12
Totalt*	659	708	654	649	633	593	620

* Det kan förekomma vissa avvikelser i uppgifterna jämfört med tidigare rapporter p.g.a. förändringar i grundläggande statistik vad gäller registrerad försäljning (revideringar av preliminära uppgifter i Beräkningskonventionen) samt i beräkningsmetoder, speciellt förändringar i uppräkningskvoter.

** Delvis trolig bunkringseffekt inför skattehöjning.

*** Prognos.

Anskaffning av snus

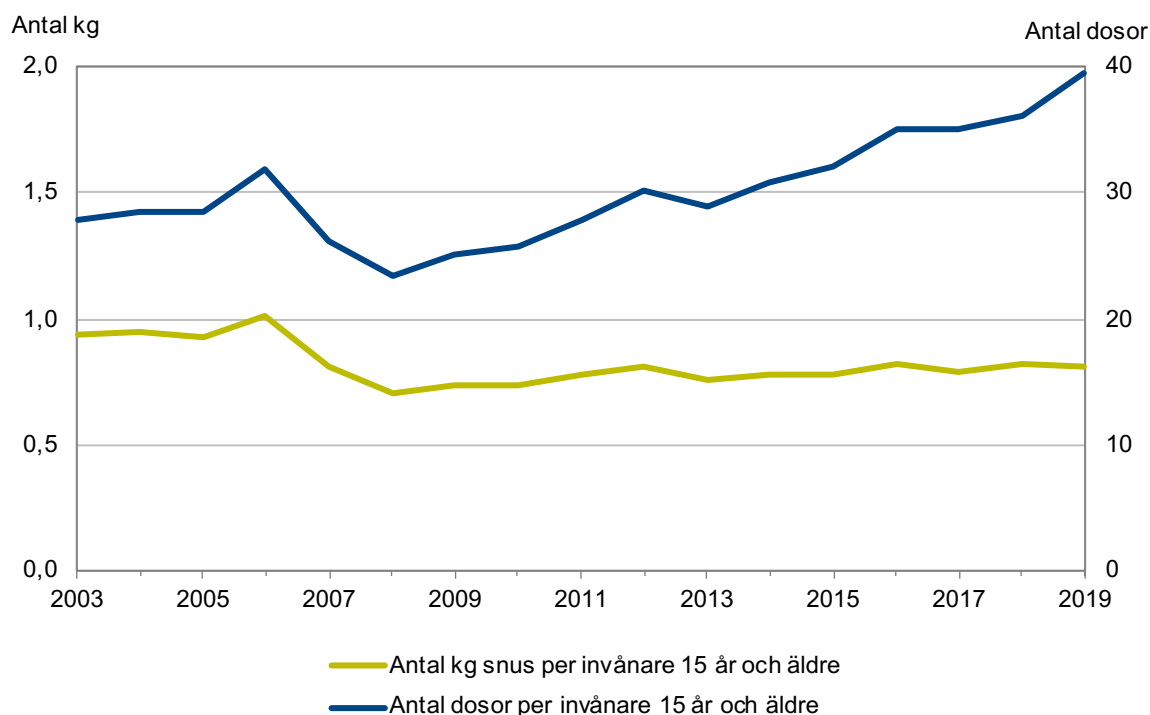
Liksom skattningen av cigarettkonsumtionen, baseras beräkningen av snuskonsumtionen både på Finansdepartementets data om skatteintäkter från snusförsäljning i Sverige och på självrapporterade uppgifter om köp av oregistrerat snus från Monitormätningarna. Den skattebaserade statistiken (registrerade) gällande snus anges dock i antal kg eftersom skatten på snus är baserad på vikt. Köp av smuggelsnus följs inte i Monitormätningarna sedan 2014. Detta då antalet respondenter som uppger sådana köp är så få (färre än fem per år), vilket i sin tur tyder på att möjligheterna och incitamenten till sådana köp är få. Läs mer om dessa beräkningar i bilaga 1.

Snusförsäljning i Sverige

Den registrerade snusförsäljningen omräknat till kg per invånare 15 år och äldre har minskat från 0,94 till 0,81 kg snus per person, en nedgång med 14 procent (figur 4). Serien visar inga tydliga förändringar från år till år, med undantag för en betydande ökning 2006 och klara nedgångar 2007 och 2008. Ökningen 2006 kan bero på ett ökat snusande kopplat till rökförbudet på krogen 2005. Nedgångarna 2007 och 2008 beror troligen på att skatten på snus höjdes dessa år.

Ett försök har också gjorts till att skatta snusförsäljningen i termer av antal sålda snusdosor. En sådan beräkning måste dock baseras på vissa antaganden då det saknas årlig statistik över hur mycket en genomsnittlig snusdosa väger och därmed hur vikten har förändrats över tid. Det är känt att det lättare portionssnusets marknadsandel har ökat under perioden på bekostnad av det tyngre lössnus, vilket lett till en genomsnittligt lägre vikt per dosa. Däremot saknas uppgifter om marknadsandelarna för alla nya former av portionssnus som börjat säljas och där vikten per dosa varierar kraftigt. Utifrån antaganden om snusmarknadens förändring utgår vi ifrån att genomsnittsvikten för en dosa har sjunkit från ca 32 till 21 gram mellan 2003 och 2019 (se bilaga 1).

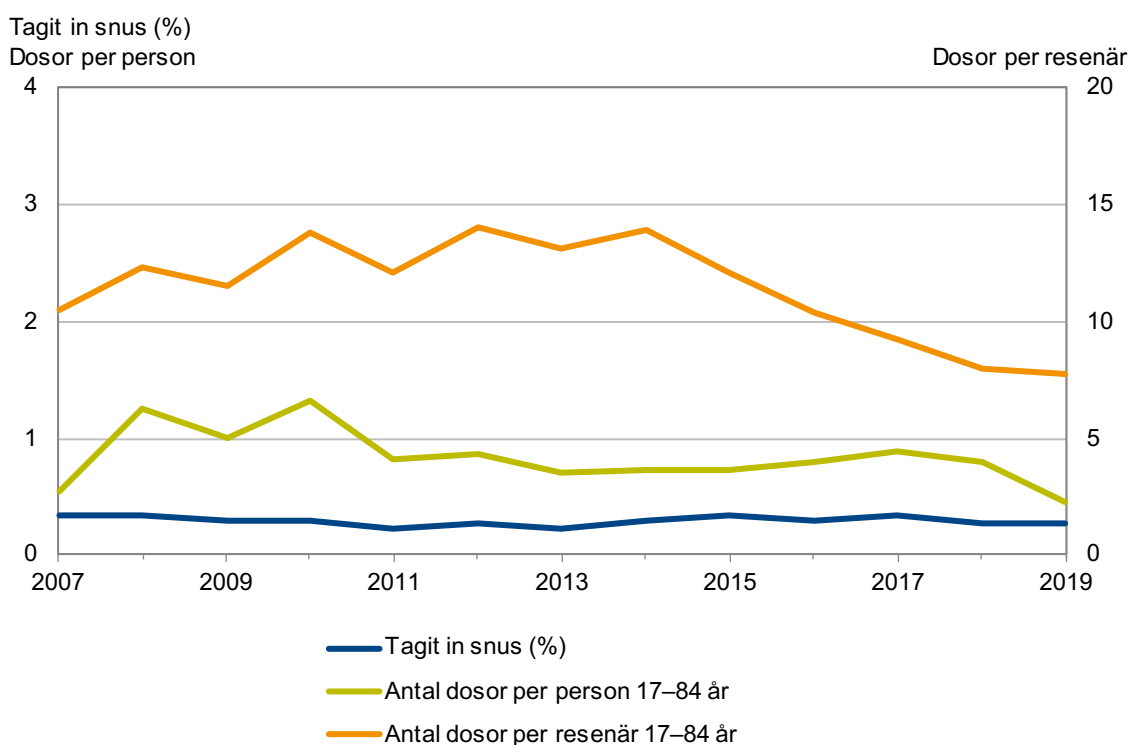
Antalet sålda snusdosor per invånare 15 år och äldre ökade från 28 till 39 dosor mellan 2003 och 2019. Det motsvarar en försäljningsuppgång med 36 procent och ger alltså en annorlunda bild av utvecklingen än när snuset mäts i antal kg (figur 4). Värt att notera är att större delen av uppgången i antal dosor har skett sedan 2008.

Figur 4. Den inhemska snusförsäljningen uttryckt i antal kg respektive antal dosor per invånare 15 år och äldre. 2003–2019.

Resandeförsel

Trots att snus är förbjudet att sälja i andra EU-länder, förekommer införsel av snus i samband med utlandsresor. Främst handlar det om snus köpt på finlandsfärjor och färjor till Estland och Helsingör (snusförsäljning sker då endast på svenskt territorialvatten). Uppgifter om andelen personer i befolkningen som tagit med sig snus till Sverige i samband med utlandsresor, och i så fall hur många dosor de tagit med, har insamlats sedan år 2007 i Monitormätningarna och redovisas i figur 5. Andelen som fört in snus i samband med utlandsresor under en aktuell 30-dagarsperiod är relativt låg och har legat oförändrad runt 0,3 procent i befolkningen 17–84 år. Skattningar av införsel per resenär och person baseras på 3-års glidande medelvärden. Detta då underlaget är relativt litet med stora variationer från år till år. Det genomsnittliga antalet införda snusdosor per resenär (vid senaste resan) varierar mellan 8 och 14 dosor under åren 2007–2019. Det har skett en viss minskning efter 2014. Utslaget på den vuxna befolkningen där hänsyn också tas till antalet införsel-tillfällen, är nedgången mindre och skattningarna varierar mellan 0,5 och 1,3 dosor per år och invånare i åldern 17–84 år.

Figur 5. Andelen som tagit in snus i samband med utlandsresor och antal dosor per resenär respektive person (3-års glidande medelvärden). 2007–2019.

Totalanskaffning snus

Beräkningen av den totala snuskonsumtionen i Sverige utgår ifrån den registrerade anskaffningen av snus (korrigerad för norrmännens köp i Sverige) och lägger till införsel i samband med utlandsresor. Underrapporteringen är mindre för snus än för cigaretter. De självrapporterade uppgifterna om snus korrigeras därför inte. Detta illustreras av att den självrapporterade snuskonsumtionen förhållandevis väl täcker in den faktiska försäljningen (ca 85 procent rapporterades 2019). I följande avsnitt presenteras skattningar av svenskar-
nas totala snusanskaffning för perioden 2013–2019, både i termer av antal kg och i antal dosor. Redovisningen tar hänsyn till norrmännens köp i Sverige.

I tabell B (övre delen) redovisas uppgifter om det totala antalet kg snus som anskaffats för perioden 2013–2019. För 2019 beräknas den totala snusanskaffningen till ca 6 362 ton. Det har skett en ökning under denna 7-årsperiod. Ungefär 98 procent består av registrerad snusförsäljning i Sverige när den mängd som beräknats gå till Norge exkluderats. Norrmännen stod för knappt 7 procent av den registrerade snusanskaffningen enligt tillgängliga norska beräkningar (Kvaavik, 2018a; Lund & Vedøy, 2017). I den totala anskaffningen ingår också ca 82 ton snus som resenärer tagit med sig hem till Sverige i samband med utlandsresor (omräknat från självrapporterade uppgifter i Monitormätningarna om antal införda dosor – se bilaga 1).

Tabell B. Total anskaffning av snus i antal ton uppdelat på registrerade och oregistrerade delmängder, 2013–2019.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1000-tal kg							
Registrerad försäljning totalt*	6035	6261	6338	6766	6565	6868	6868
Försäljning till Norge**	397	408	420	420	504	504	588
Registrerad exkl. Norge	5 638	5 853	5 918	6 346	6 061	6 364	6 280
Resandeförsel***	147	148	141	148	163	140	82
Totalt	5 785	6 001	6 059	6 494	6 224	6 504	6 362
Andel oregistrerat (%)	2	2	2	2	2	2	1
Antal kg per inv. 15 år och äldre							
Registrerad försäljning totalt*	0,75	0,78	0,78	0,82	0,79	0,82	0,81
Försäljning till Norge**	0,05	0,05	0,05	0,05	0,05	0,06	0,07
Registrerad exkl. Norge	0,70	0,73	0,73	0,77	0,73	0,76	0,74
Resandeförsel***	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,01
Totalt	0,72	0,74	0,74	0,79	0,75	0,77	0,75

* Utifrån uppgifter om beskattad försäljning i antal ton (Beräkningskonventioner (2018, 2019, 2020). Data för 2019 är en prognos.

** Beräknat utifrån 2015 års skattning att norrmän köper 420 ton snus i Sverige och sedan skattat utifrån snuskonsumtionens utveckling i Norge.

*** Beräknat på 3-års glidande medelvärden.

I nedre delen av tabell B redovisas även motsvarande uppgifter omräknade till antal kg per invånare 15 år och äldre. Under 2019 konsumerades i genomsnitt 0,75 kg snus per invånare 15 år och äldre. Endast små variationer kan observeras under den studerade perioden.

I tabell C har uppgifterna om antal kg anskaffat snus omvandlats till antal dosor enligt den metod som nämndes ovan. Den redovisas närmare i bilaga 1.

För 2019 beräknas den registrerade försäljningen totalt omfatta ca 335 miljoner snusdosor vilket är en ökning med ca 96 miljoner dosor sedan 2013. Av dessa bedöms 29 miljoner dosor säljas till norrmän. När dessa exkluderats kvarstår den registrerade försäljningen till svenska marknaden till 306 miljoner dosor 2019. Till denna mängd har 3,7 miljoner resandeförda snusdosor adderats. Det innebär en total anskaffning av personer som bor i Sverige på 310 miljoner dosor, varav 98,8 procent är registrerat snus och resterande 1,2 procent resandeförsel.

Satt i relation till antal invånare i befolkningen (15 år och äldre) snusades det i genomsnitt ca 36,5 dosor per capita under 2019. Sedan det första året som redovisas i tabellen (2013) har det skett en ökning med ca 8 dosor per person.

Tabell C. Total anskaffning av snus i antal miljoner dosor uppdelad på registrerade och oregistrerade delmängder, 2013–2019.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Antal milj. dosor							
Registrerad försäljning totalt*	239	256	268	296	298	325	335
Till Norge**	16	17	18	18	23	24	29
Registrerade exkl. Norge	223	239	250	278	275	301	306
Resandeförsel***	5,4	5,6	5,5	6,9	6,9	6,2	3,7
Totalt	228	245	255	285	282	307	310
Antal dosor per inv. 15 år och äldre							
Registrerad försäljning totalt*	29,9	31,7	32,9	36,1	35,8	38,6	39,4
Till Norge**	2,0	2,1	2,2	2,2	2,8	2,9	3,4
Registrerade exkl. Norge	27,9	29,6	30,7	33,9	33,0	35,8	36,0
Resandeförsel***	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8	0,7	0,4
Totalt	28,6	30,3	31,4	34,7	33,9	36,5	36,5

* Utifrån uppgifter om beskattad försäljning i antal ton (Beräkningskonventioner (2018, 2019, 2020) och antagande om sjunkande vikt per dosa från 25,3 gram (2012) till 20,5 gram (2019).

** Beräknat utifrån 2015 års skattning att norrmän köper 420 ton snus i Sverige och sedan korrigerat för utveckling av snuskonsumtionen i Norge.

*** Beräknat på 3-års glidande medelvärden.

Självrapporterade uppgifter om rökning, snusning och e-cigarettanvändning

Utöver frågor om köp av oregistrerad tobak innehåller Monitormätningarna även frågor om konsumtionsvanor. Den typen av uppgifter synliggör om det förekommit förändringar i olika undergrupper i befolkningen och om mängden tobak som konsumeras har förändrats bland olika konsumenttyper (dagliga/sporadiska användare).

I Monitormätningarna får respondenterna besvara frågor om de använt tobak under de senaste 30 dagarna. De som svarar ja på dessa frågor får följdfrågor om de gjort det dagligen. De respondenter som svarat att de rökt och/eller snusat dagligen definieras som dagliganvändare av tobak. De som svarat att de rökt eller snusat de senaste 30 dagarna men inte gjort det dagligen benämns som sporadiska användare. År 2018 förändrades den inledande frågan om rökning (för mer detaljerad beskrivning, se bilaga 1). Detta har bedömts påverka prevalenserna och markeras därför med ett brott i tidsserien i figurerna.

Inledningsvis redovisas uppgifter om den totala tobaksanvändningen. Därefter följer uppgifter om rökning, snusning och slutligen användning av e-cigarett. Resultaten beskriver hur konsumtionen fördelar sig efter kön, olika åldersgrupper samt mellan olika län och kommungrupper i Sverige.

Tobaksanvändning

Av tabell D framgår att drygt en fjärdedel (27 procent) av befolkningen i Sverige 17–84 år var tobaksanvändare år 2019. Andelen som snusat var något större än andelen som rökt de senaste 30 dagarna (17 procent respektive 14 procent). Av tabellen framgår också att 4 procent hade både rökt och snusat de senaste 30 dagarna.

Tobaksanvändningen var vanligare bland män än bland kvinnor (34 procent respektive 19 procent). Detta gällde för samtliga åldersgrupper. Särskilt vanligt var det att män i åldrarna 17–29¹ använde tobak. Summeras rökningen och snusningen framgår det att mer än varannan man i 17–29 års ålder var tobaksanvändare år 2019 (51 procent). Motsvarande andel bland kvinnor i samma åldersgrupp var 34 procent, vilket var betydligt högre än i någon annan åldersgrupp bland kvinnorna.

Det var vanligare att röka än att snusa bland kvinnor i samtliga åldersgrupper, även om skillnaden var liten i åldersgruppen 30–49 år. För män var det i motsats vanligare att snusa än att röka i samtliga åldersgrupper.

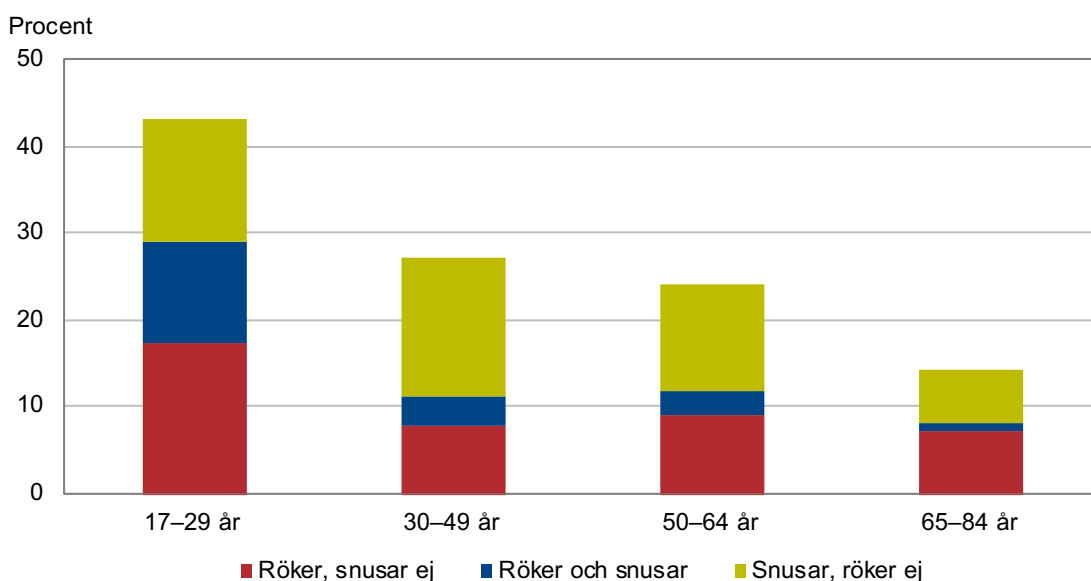
---

1 Pga ett fel vid konstruktionen av urvalsramen genomfördes för få intervjuer med 17–18 åringar år 2019. Dessa åldrar blev därmed underrepresenterade och har därför kompletterats med data från motsvarande åldrar 2018 för att få en korrekt representation i materialet.

Tabell D. Andelen som använt tobak totalt, rökt, snusat eller gjort både och de senaste 30 dagarna i befolkningen 17–84 år. Uppdelat efter kön och åldersgrupper. År 2019.

	Använt tobak totalt	Rökt	Snusat	Både rökt och snusat
Alla	27	14	17	4
Män	34	15	26	7
17–29 år	51	33	35	17
30–49 år	37	12	30	5
50–64 år	30	10	23	4
65–84 år	18	7	13	1
Kvinnor	19	13	8	2
17–29 år	34	24	15	5
30–49 år	17	10	9	2
50–64 år	18	14	6	1
65–84 år	11	9	2	0

Som beskrivet ovan, och som framgår av figur 6, finns alltså den största andelen tobaksanvändare i den yngsta åldersgruppen, 17–29 år. Konsumtionen avtar sedan successivt med stigande ålder. Bland alla 17–29-åringar hade 43 procent rökt och/eller snusat vid minst något tillfälle den senaste månaden. Både andelen rökare (29 procent) och andelen snusare (26 procent) var störst i den yngsta åldersgruppen. Samtidigt fanns också den största andelen som använt både cigaretter och snus i denna grupp (11 procent). I den äldsta åldersgruppen 65–84 år var det i motsats väldigt ovanligt att både röka och snusa (1 procent). Den största skillnaden mellan andelen som snusar och röker fanns i åldersgruppen 30–49 år, där det nästan var dubbelt så vanligt att snusa än att röka (19 procent jämfört med 11 procent).

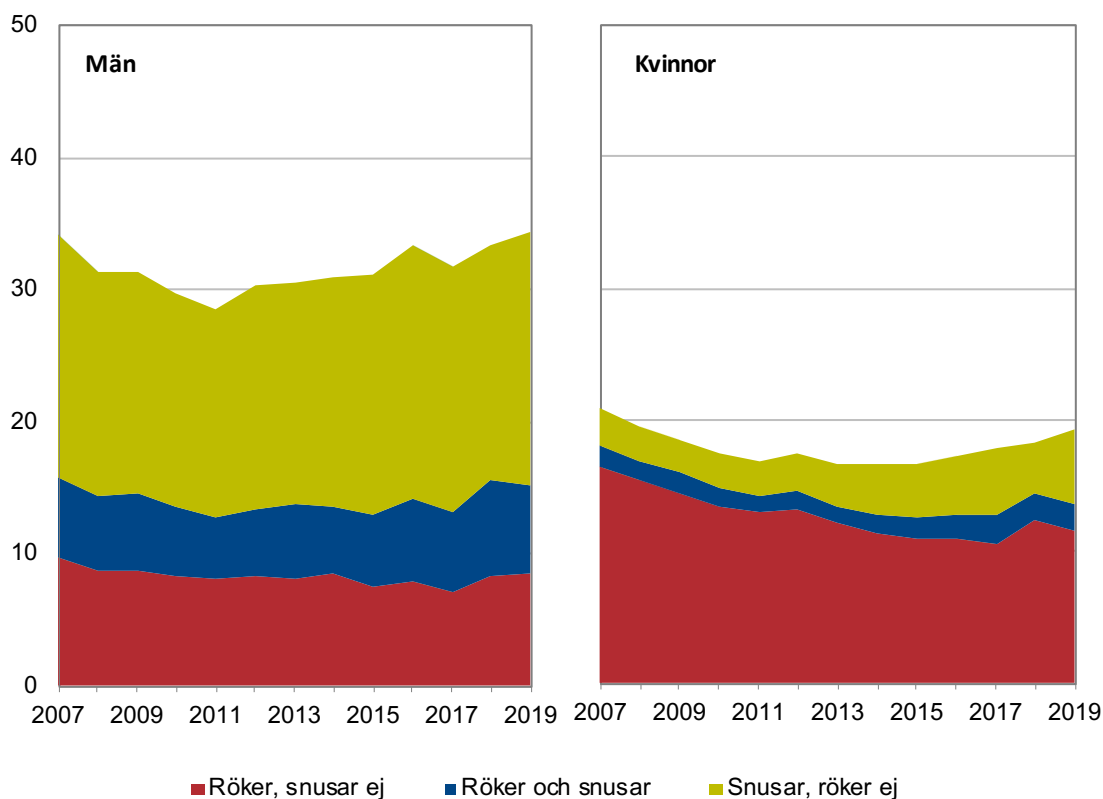
Figur 6. Andelar i olika åldersgrupper i befolkningen som under de senaste 30 dagarna rökt, snusat eller gjort både och. 17–84 år. År 2019.

Figur 7 visar hur andelen tobaksanvändare utvecklats åren 2007–2019, uppdelat efter kön (se tabell 6 i tabellbilagan). Tobakskonsumtionen minskade under perioden 2007–2011 bland både män och kvinnor; från 34 procent till 29 procent bland männen, och från 21 procent till 17 procent bland kvinnorna. Därefter har tobaksanvändningen återigen ökat något och numera klassificeras 34 procent av männen och 19 procent av kvinnorna som tobaksanvändare.

Av figuren framgår det också att skillnaden i mäns och kvinnors tobaksanvändning är stor. Under hela perioden har snus varit den vanligaste tobaksprodukten bland män, medan cigaretter har varit vanligast bland kvinnor. Snus har däremot börjat utgöra en allt större del av tobaksanvändningen i Sverige, framförallt bland kvinnor. Vad gäller blandbruk är det betydligt vanligare att män hade använt både cigaretter och snus (omkring 7 procent jämfört med 2 procent för kvinnor år 2019).

Procent

Figur 7. Andelen män och kvinnor i befolkningen som under de senaste 30 dagarna rökt, snusat eller gjort både och. 17–84 år. 2007–2019².

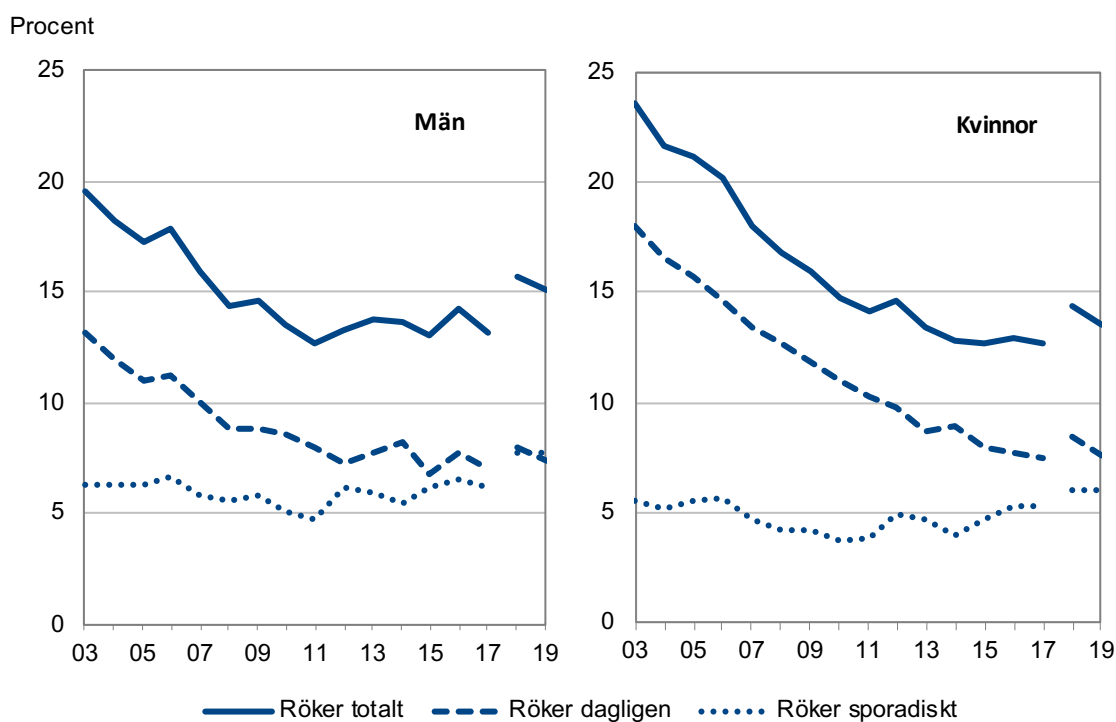
² I 2018 års frågeformulär exkluderades den inledande filterfrågan som rörde användning av någon tobaksprodukt som röks. Respondenterna får istället direkt frågan om konsumtion av cigaretter. Frågeformuleringens förändring kan ha haft betydelse för jämförbarheten.

Rökning

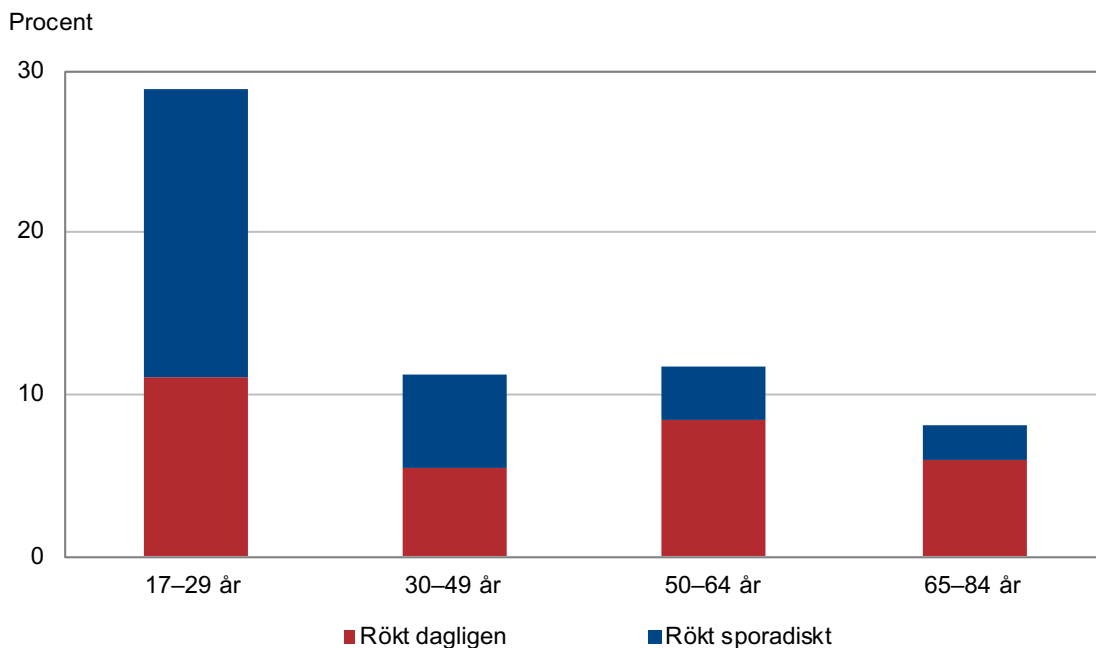
Frågor om rökning började ställas i Monitormätningarna år 2003. I figur 8 (se tabellerna 7–9 i tabellbilagan) redovisas utvecklingen uppdelat efter kön åren 2003–2019 av andelen som svarat att de rökt de senaste 30 dagarna. Under perioden har andelen rökare minskat både bland män och kvinnor. Nedgången har varit kraftigare bland kvinnor, som också låg på en högre nivå när undersökningen inleddes. År 2003 var omkring var fjärde kvinna (24 procent) och ungefär var femte man (19 procent) rökare. I de senaste mätningarna har könsfördelning blivit jämnare och 2019 var det till och med en större andel män än kvinnor som rökt (15 procent respektive 13 procent).

Den största nedgången skedde fram till och med 2010-talets tidiga år och därefter har det legat förhållandevis stabilt. År 2018 skedde dock en statistiskt signifikant uppgång i andelen rökare jämfört med året innan. Som tidigare nämnts inföll detta under samma period som frågeformuleringen förändrats, vilket har påverkat jämförbarheten. Detta markeras därför med ett tidsseriebrott i figuren.

Av figur 8 framgår också att det framför allt är andelen dagligrökare som minskat, medan andelen sporadiska rökare legat på en relativt stabil nivå under hela perioden 2003–2019. Detta mönster, med ett minskat dagligrökande och samtidigt oförändrade nivåer av sporadisk rökning, har framträtt i SCB:s mätningar sedan 1980-talets slut (SCB, 2014). År 2019 var det 7 procent som uppgav att de rökte dagligen och lika många som rökte sporadiskt.

Figur 8. Andelen män och kvinnor i befolkningen som rökt de senaste 30 dagarna; dagligen, sporadiskt och totalt. 17–84 år. 2003–2019.

Figur 9. Andelar i olika åldersgrupper i befolkningen som under de senaste 30 dagarna rökt dagligen eller sporadiskt. 17–84 år. År 2019.

Rökning har minskat i samtliga åldersgrupper under perioden 2003–2019 (se tabell 7 i tabellbilagan). I den yngsta åldersgruppen var nedgången dock mest påtaglig under de tidigare åren. I figur 9 visas hur stor andel som svarat att de rökt dagligen respektive sporadiskt i de olika åldersgrupperna år 2019. I åldersgruppen 17–29 klassades 29 procent som rökare och gruppen utgjordes till största del av sporadiska rökare. Andelen sporadiska rökare (18 procent) var mer än tre gånger så stor som i någon annan åldersgrupp. Även andelen dagligrökare var något större i den yngsta åldersgruppen än i övriga åldersgrupper. I motsats till hur det såg ut i de yngsta åldersgrupperna utgjordes rökarna i åldrarna 50–64 år och 65–84 år till största delen av dagligrökare.

Cigarettkonsumtionens omfattning

Utöver hur stor andel som röker i befolkningen, är mängden cigaretter de röker också av betydelse för folkhälsan. Det är sedan tidigare känt att den självrapporterade konsumtionens omfattning understiger försäljningen³. Dessa konsumtionsnivåer skiljer sig därför från de som redovisats i avsnittet om anskaffning. Där har nivåerna beräknats med hjälp av uppgifter från den registrerade försäljningen, och ger därför den mest korrekta bilden av den totala förbrukningen. Rökarnas självrapporterade konsumtion ger ändå ett värdefullt underlag för att beskriva konsumtionsmönster. Genom dessa uppgifter går det att se hur konsumtionen fördelas efter bland annat kön och åldersgrupper, samt mellan dagliga respektive sporadiska rökare.

³ Se anskaffningsavsnittet samt bilaga 1 för beskrivning av hur den självrapporterade anskaffningen av tobak underreporteras och därför räknas upp.

Fördelat mellan samtliga rökare uppmättes år 2019 en genomsnittlig veckokonsumtion på 40 cigaretter, med andra ord ca 2 paket i veckan (tabell E). Konsumtionen var något mer omfattande bland kvinnliga jämfört med manliga rökare (42 respektive 38 cigaretter/vecka). Den högsta konsumtionen år 2019 var bland rökarna i åldrarna 50–84⁴ år (52 cigaretter/vecka), vilket framförallt är dagligrökare. Samtidigt var veckokonsumtionen lägst bland rökarna i den yngsta åldersgruppen 17–29 år (29 cigaretter/vecka), som i sin tur till stor del utgörs av sporadiska rökare.

Det är av förklarliga skäl dagligrökarna som står för den största delen av konsumtionen. Deras genomsnittliga konsumtion uppmättes till 73 cigaretter (nästan fyra paket) i veckan. De som rökt sporadiskt hade rökt cirka 5 cigaretter i veckan.

Tabell E. Genomsnittligt antal cigaretter per vecka bland rökare i befolkningen 17–84 år. Efter kön samt i olika åldersgrupper. År 2019.

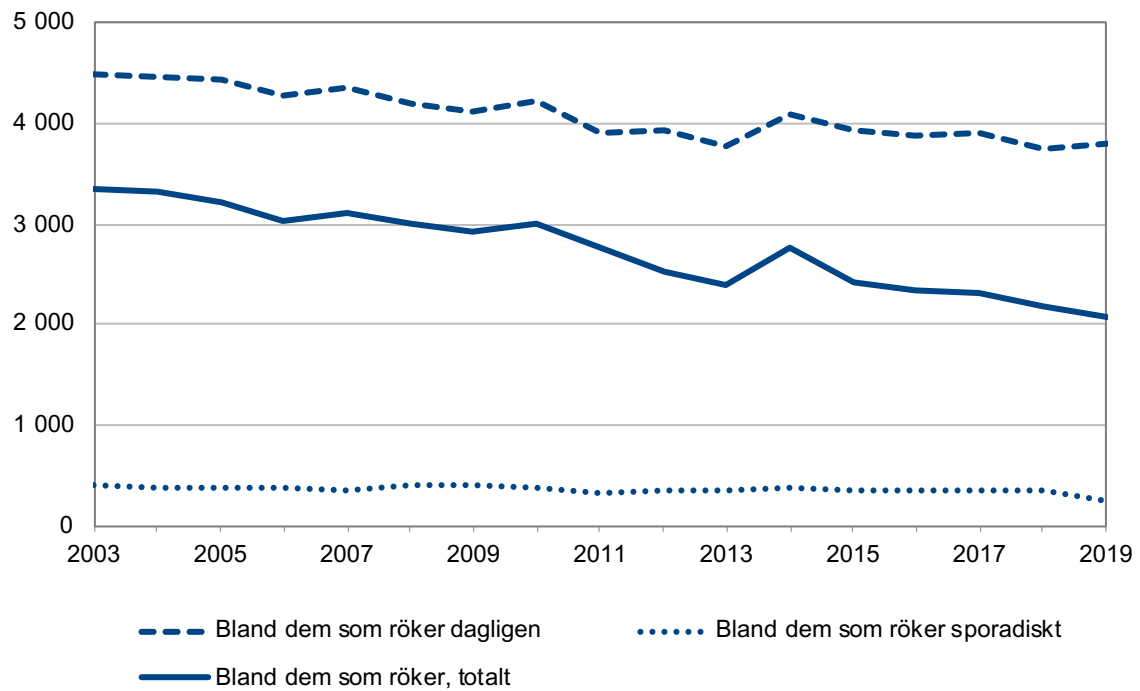
	Dagligrökare cig/vecka	Sporadiska rökare cig/vecka	Rökare totalt cig/vecka
Alla (17–84 år)	73	5	40
Män	75	4	38
Kvinnor	71	5	42
17–29 år	69	4	29
30–49 år	85	4	43
50–84 år ⁴	69	7	52

Som beskrivet tidigare har andelen som röker minskat kraftigt under 2000-talet, och därmed också den totala mängden cigaretter som konsumeras i Sverige. Även den genomsnittliga veckokonsumtionen bland de som fortfarande röker har minskat under perioden 2003–2019. Antalet cigaretter som dagligrökarna i genomsnitt förbrukat i veckan har minskat från 86 till 73, och från 8 till 5 bland dem som rökt sporadiskt.

⁴ För att få ett tillräckligt stort underlag, och möjliggöra särredovisning av rökarnas veckokonsumtion i olika åldersgrupper, har åldersgrupperna 50–64 och 65–84 slagits samman i tabell E.

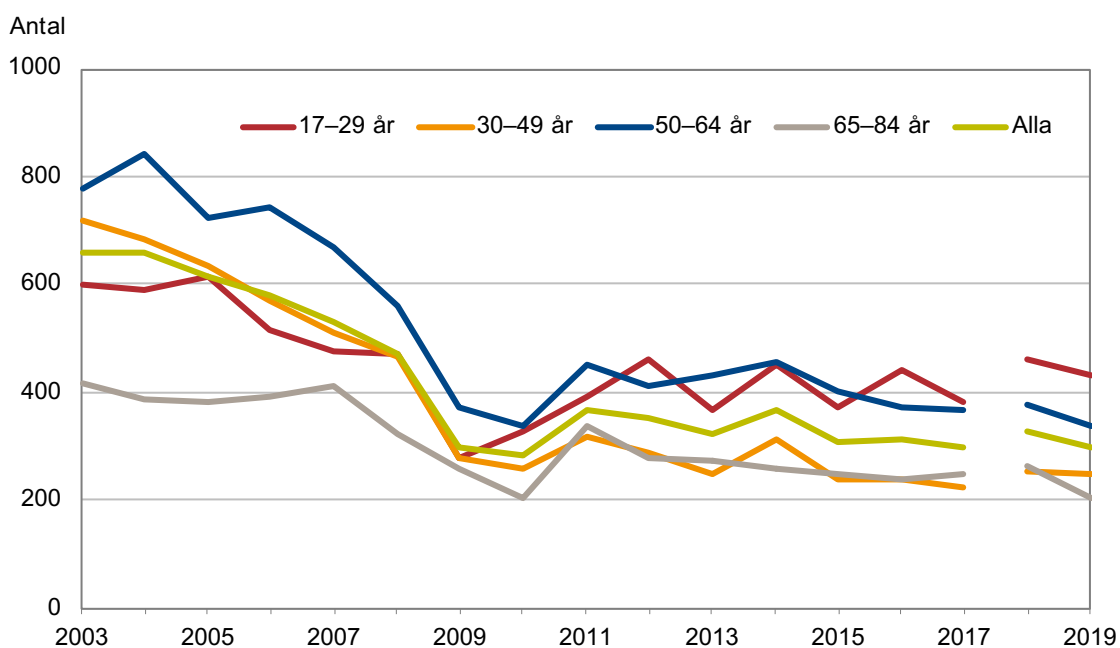
I figur 10 redovisas hur konsumtionen av cigaretter per rökare har utvecklats mellan 2003–2019 när den summerats till årskonsumtion. Här framgår det hur den minskade dags-/vecko-konsumtionen får stor betydelse för hur många cigaretter rökarna förbrukar per år. Små förändringar med en cigarett mer eller mindre per dag ger alltså stora skillnader då konsumtionen räknas upp till årskonsumtion.

År 2003 låg den genomsnittliga årskonsumtionen på omkring 4 480 cigaretter bland dem som rök dagligen och på 407 bland de sporadiska rökarna. År 2019 hade den genomsnittliga årskonsumtionen sjunkit till omkring 3 800 respektive 235 cigaretter. Sammantaget har rökarnas årsförbrukning minskat med omkring 38 procent, från ca 3 350 till 2 100 cigaretter per rökare och år.

Figur 10. Självrapporterad årskonsumtion av cigaretter. Genomsnittligt antal cigaretter per år bland dagligrökare, sporadiska rökare samt rökare totalt. 17–84 år. 2003–2019.

I figur 11 redovisas hur utvecklingen sett ut när den fördelas i olika åldersgrupper i hela befolkningen. Nedgången har varit störst i åldersgruppen 30–49 år. Bland dem har årskonsumtionen minskat med 65 procent, från 717 cigaretter till ca 250 per person under perioden. Minst har förändringen varit i den yngsta åldersgruppen 17–29-åringar, men även där har nedgången varit påtaglig. I den unga åldersgruppen har konsumtionen minskat med uppemot 30 procent, från 598 cigaretter per person år 2003 till 433 år 2019. Som figur 11 också visar har de olika förändringarna i grupperna inneburit att skillnaderna mellan åldersgrupperna minskat. Gemensamt för samtliga åldersgrupper är dock att nedgången varit som störst under 2000-talets första decennium. Därefter har nedgången planat ut. Förändringen följer på så vis mönstret av nedgången i andelen rökare.

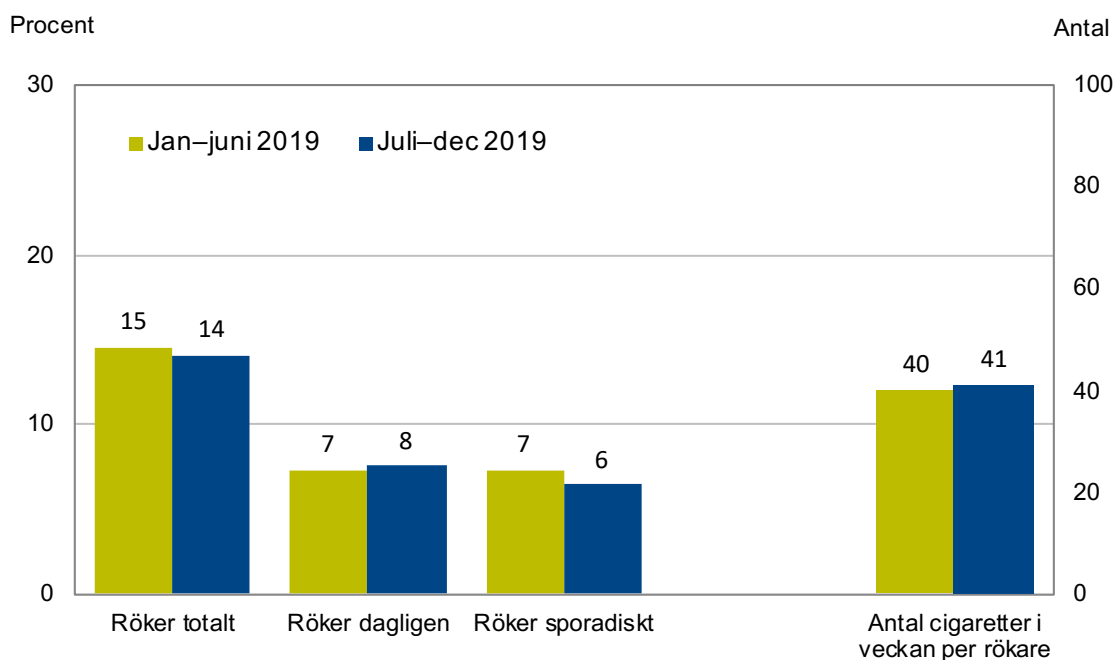
Figur 11. Självrapporterad årskonsumtion av cigaretter i befolkningen 17–84 år samt fördelat på åldersgrupper. 2003–2019.

Rökvanorna före och efter nya tobakslagen 2019

Den 1 juli år 2019 infördes en ny lag om tobak och liknande produkter. Lagen innebär bland annat ett utökat rökförbud på fler platser utomhus och krav på tillstånd för att sälja tobaksvaror. Vilka långsiktiga effekter den nya lagen eventuellt får på befolkningens rökvanor återstår att se. Genom 2019 års Monitormätningar har vi möjlighet att mäta om det har skett några omedelbara förändringar under det första halvåret med den nya lagen.

I figur 12 jämförs perioderna januari–juni och juli–december 2019 vad gäller hur stor andel som röker och hur många cigaretter de röker i form av genomsnittlig veckokonsumtion. Halvåret före den nya tobakslagen trädde i kraft rökte i genomsnitt 15 procent av befolkningen 17–84 år jämfört med 14 procent under det första halvåret med den nya lagen. Skillnaden var alltså liten och inte heller statistiskt signifikant. Varken den dagliga eller den sporadiska rökningen har förändrats nämnvärt. Halvåret före den nya lagen trädde i kraft rökte i snitt 7 procent dagligen och första halvåret med nya lagen rökte 8 procent. Motsvarande nivåer för den sporadiska rökningen var 7 procent respektive 6 procent.

Mängden cigaretter som röktes förändrades inte heller efter att lagen infördes. Under det första halvåret år 2019 konsumerade rökarna i genomsnitt 40 cigaretter per vecka mot 41 cigaretter under det andra halvåret. Inte heller denna skillnad var statistiskt signifikant.

Figur 12. Andelen som rökte de senaste 30 dagarna, totalt, dagligen eller sporadiskt samt den genomsnittliga veckokonsumtionen av cigaretter per rökare. Fördelat på januari–juni respektive juli–december 2019. 17–84 år.

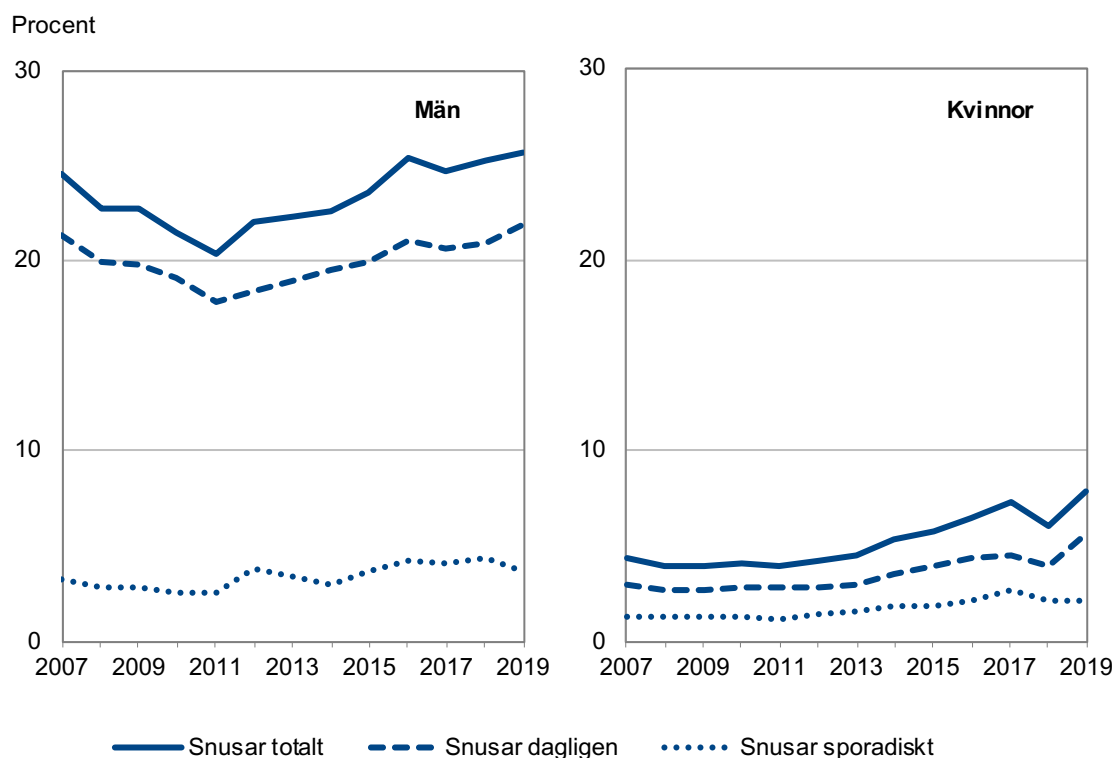

Snusning

Till skillnad från många andra länder inkluderar tobakskonsumtionen i Sverige också snus. Av Monitormätningarna framgår det att snus har varit den mest använda tobaksprodukten i landet under de senaste åren. I den senaste mätningen år 2019 klassades 17 procent av befolkningen 17–84 år som snusare.

Av alla användare var en klar majoritet dagligsnusare. År 2019 klassades 14 procent av befolkningen som dagliga användare och ytterligare 3 procent som sporadiska användare. Gruppen snusare utgörs i huvudsak av män. I den senaste mätningen svarade 26 procent av männen att de snusat de senaste 30 dagarna (22 procent dagligen). Detta motsvarades av 8 procent bland kvinnorna (6 procent dagligen).

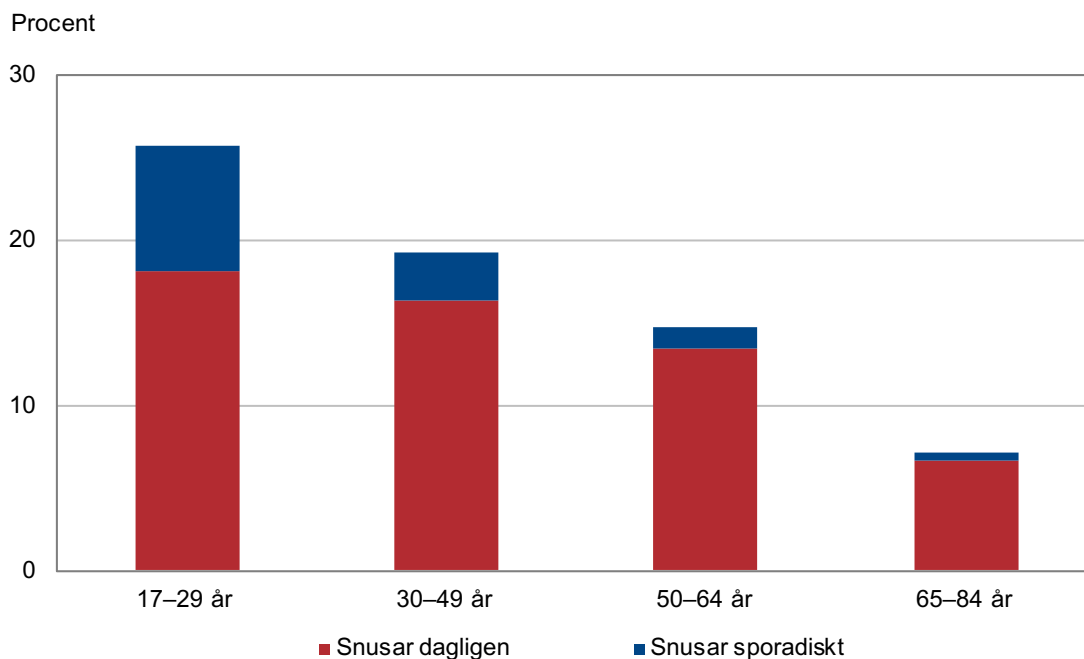
Bland männen minskade andelen snusare något mellan åren 2007–2011, därefter har det ökat igen. År 2019 uppmättes den högsta nivån sen mätningarna startade (26 procent). Bland kvinnorna låg snusandet på en förhållandevis stabil nivå fram till 2013. Därefter har andelen succesivt ökat och i 2019 års siffror syns en fördubbling bland kvinnorna jämfört med början av perioden (8 procent jämfört med 4 procent).

Figur 13. Andelen män och kvinnor i befolkningen som snusat de senaste 30 dagarna; dagligen, sporadiskt och totalt. 17–84 år. 2007–2019.

Under hela mätperioden har snusning varit vanligast i den yngsta åldersgruppen 17–29 år (se tabell 13 i tabellbilagan). Av figur 14 framgår att 26 procent i den åldersgruppen svarade att de snusat de senaste 30 dagarna år 2019. Beteendet blir sedan mindre vanligt med stigande ålder. I samtliga åldersgrupper var den största delen av snusarna dagliga användare.

Liksom med rökningen finns dock också en förhållandevis stor andel sporadiska användare i den yngsta åldersgruppen (7 procent). Detta är en nivå som är betydligt högre än i någon annan åldersgrupp.

Figur 14. Andelar i olika åldersgrupper i befolkningen som under de senaste 30 dagarna snusat dagligen eller sporadiskt. 17-84 år. 2019.

Snuskonsumtionens omfattning

I Monitormätningarna mäts även veckokonsumtionen av snus mätt i antal snusdosor som förbrukats. Av tabell F framgår det att snusarna i genomsnitt konsumerade 3,6 snusdosor i veckan under år 2019. Männens konsumtion var högre än kvinnornas. De snusade i genomsnitt 3,8 dosor i veckan medan detta motsvarades av 2,9 dosor bland kvinnorna. Bland de dagliga användarna låg veckokonsumtionen på 4,2 dosor i veckan och bland de sporadiska användarna på 0,6 dosa i veckan.

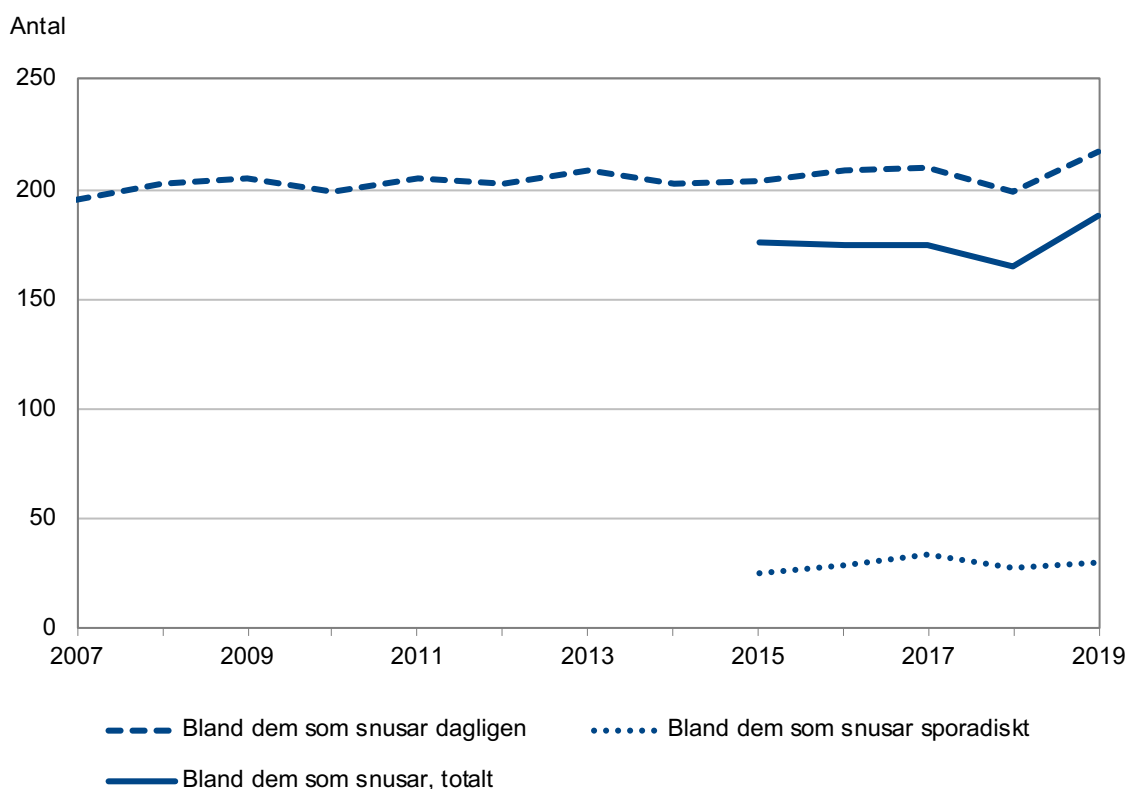
Jämfört mellan de olika åldersgrupperna återfanns den högsta konsumtionen bland snusare i åldrarna 30-64⁵ år med en veckokonsumtion på 4 dosor i veckan år 2019. Lägst veckokonsumtion uppmättes bland snusarna i åldersgruppen 65-84 år, där genomsnittet låg på 2,9 dosor.

⁵ För att få ett tillräckligt stort underlag, och möjliggöra särredovisning av snusarnas veckokonsumtion i olika åldersgrupper, har åldersgrupperna 30-49 och 50-64 slagits samman i tabell F.

Tabell F. Genomsnittligt antal dosor per vecka bland snusare i befolkningen 17–84 år. Efter kön samt i olika åldersgrupper. År 2019.

	Dagligsnusare dosa/vecka	Sporadiska snusare dosa/vecka	Snusare totalt dosa/vecka
Alla (17–84 år)	4,2	0,6	3,6
Män	4,3	0,7	3,8
Kvinnor	3,7	0,4	2,9
17–29 år	4,1	0,4	3,1
30–64 år ⁵	4,4	0,8	4,0
65–84 år	3,0	-	2,9

I figur 15 redovisas utvecklingen av den genomsnittliga årskonsumtionen per snusare. Fram till och med år 2014 var det endast dagligsnusarnas veckokonsumtion som kartlades. De sporadiska användarnas, liksom den totala konsumtionen, redovisas därför endast från 2015 och framåt. Under hela perioden har antalet dosor för dagligsnusarna legat på en nivå kring 200 dosor per år. År 2019 skedde dock en uppgång jämfört med året innan och årskonsumtionen uppgick till 217 dosor.

Figur 15. Självrapporterad årskonsumtion av snusdosor. Genomsnittligt antal dosor per år bland dagligsnusare, sporadiska snusare samt snusare totalt. 17–84 år. 2007–2019.

Regionala skillnader i tobaksanvändning

Förutom att kartlägga hur tobakskonsumtionen skiljer sig åt mellan kvinnor och män och i olika åldersgrupper är det av betydelse att se hur användandet skiljer sig regionalt i landet. Användningen av alkohol, narkotika och tobak kan variera mycket inom ett land och ibland kan variationerna mellan olika län till och med vara större än mellan länder. Hur tobaksvanorna fördelar sig regionalt, och hur detta har förändrats under den senaste 10-årsperioden, framgår av tabellerna 19–20 i tabellbilagan. För att skapa ett statistiskt säkert underlag har data för åren 2007/08 respektive 2017–2019 slagits samman.

Vad gäller andelen som röker dagligen var detta relativt jämnt spridit över landet under åren 2007/08 och de flesta län låg på en nivå kring rikssnittet på 11 procent (se tabell 19 i tabellbilagan). Sedan dess har skillnaderna mellan länen ökat. Åren 2017–19 var det relativt stora skillnader mellan det län som hade störst andel dagligrökare (Norrbottens län; 12%) och de län med lägst andel (Uppsala respektive Västerbottens län; 5 procent). Det framgick också att de län som hade en högre andel dagligrökare 2007/08 tenderade att ha det även tio år senare⁶.

Det var klart vanligast att snusa dagligen i de nordligare delarna av landet, såväl under åren 2007–08 som 2017–19. Skillnaderna mellan länen har dessutom ökat. Under åren 2017–19 klassades i genomsnitt 21 procent av befolkningen i Norrbottens län som dagligsnusare, vilket var mer än dubbelt så mycket som i Uppsala län där den lägsta andelen snusare uppmättes (10 procent). Även i Jämtland, Västerbotten och Värmland var det vanligare att snusa än i övriga Sverige (17 procent jämfört med rikssnittet på 13 procent). Liksom för dagligrökning, tenderade de län som hade en stor andel dagligsnusare åren 2007/08 att också ha det åren 2017–19.

Av tabell 20 i tabellbilagan framgår det hur tobakskonsumtionen skiljer sig mellan olika kommungrupper i Sverige. Enligt SKR:s kommungruppsindelning (SKR, 2019) har Sverige delats in i 3 huvudgrupper och 9 undergrupper. Denna indelning möjliggör jämförelser som tar hänsyn till tätortsstorlek, närhet till större tätort och pendlingsmönster.

Vad gäller rökning fanns inga nämnvärda skillnader mellan de olika kommungrupperna. För snusning syntes något större skillnader där det var vanligare att snusa dagligen i mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner, jämfört med i större städer. Den sporadiska snusningen var däremot något vanligare i storstäder jämfört med i övriga landet.

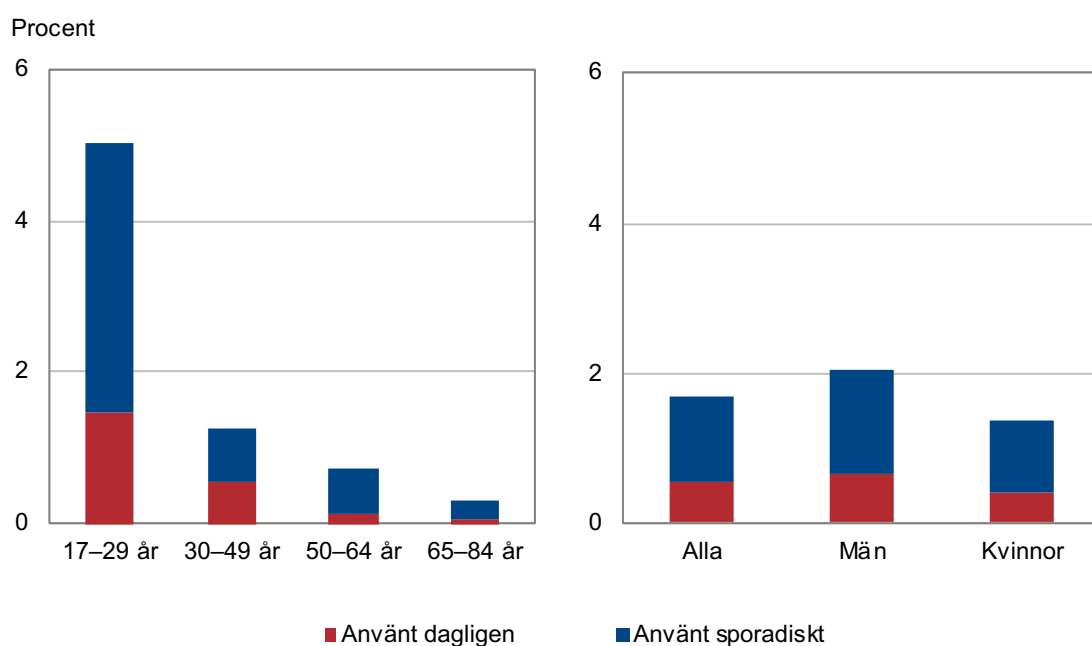
Användning av e-cigarett

Under 2010-talet har nya tobakslänkande produkter i form av e-cigarett etablerats på världsmarknaden. En e-cigarett (elektronisk cigarett) består vanligtvis av en metallhylsa som kan laddas med en vätska eller en ampull med smakämnen och vätskan innehåller ofta nikotin i olika halter. Eftersom e-cigarett är en förhållandevis ny produkt är hälsokonsekvenserna av långvarig användning till stor del okända. Nyare studier på området har dock visat att användningen av e-cigarett kan vara skadligare än vad man tidigare trott (Antoniewicz m.fl., 2019; Pushalkar m.fl., 2020).

⁶ Sambandet har testats med korrelationsmättet Pearsons r med 95 % säkerhetsnivå. Se tabellerna 19–20 i tabellbilagan.

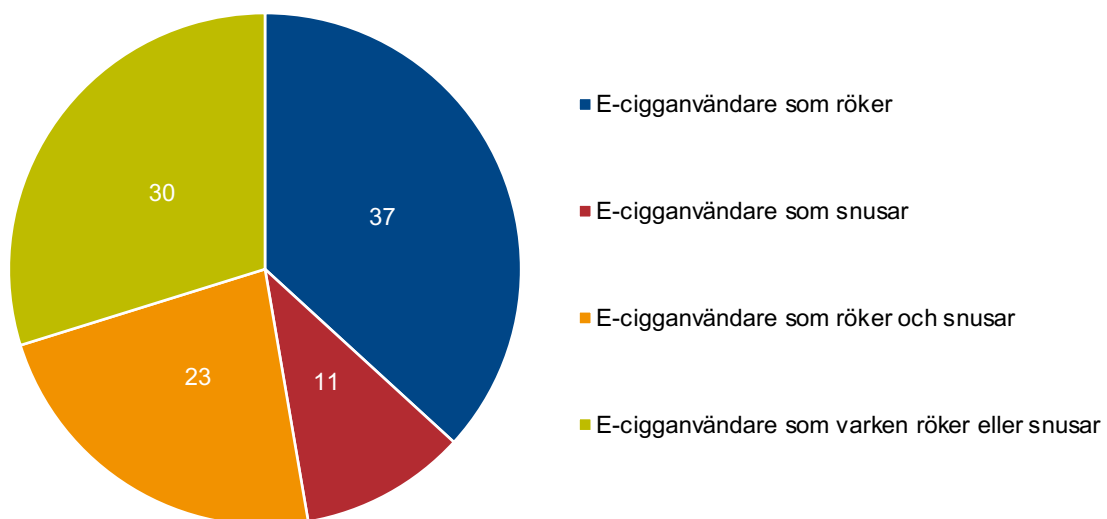
Frågor om e-cigarett har ställts i Monitormätningarna sedan år 2017. I figur 16 (tabell 21–23 i tabellbilagan) redovisas andelen som använt e-cigarett dagligen eller sporadiskt de senaste 30 dagarna. År 2019 svarade knappt 2 procent av respondenterna att de använt e-cigarett någon gång under de senaste 30 dagarna. Av dessa var det omkring en tredjedel som uppgett att de använt e-cigarett dagligen, vilket motsvarar uppemot 1 procent av befolkningen 17–84 år. Av de som uppgett att de använt e-cigarett hade majoriteten (omkring 70 procent) använt en sådan produkt som innehöll nikotin.

Det är ungefär dubbelt så vanligt att män använt e-cigarett någon gång jämfört med kvinnor (2 procent respektive 1 procent). Liksom för snusning och traditionell rökning var det vanligast att ha använt e-cigarett bland personer i den yngsta åldersgruppen 17–29 år (5 procent). Det blir sedan mindre vanligt med stigande ålder.

Figur 16. Andelar i olika åldersgrupper och kön i befolkningen som under de senaste 30 dagarna använt e-cigarett dagligen eller sporadiskt. 17–84 år. 2019.

Jämförs användningen av e-cigarett mellan rökare och icke-rökare framgår det att det är ungefär 8 gånger så vanligt att rökare av traditionella cigaretter också har använt e-cigarett jämfört med icke-rökare (8 procent jämfört med 1 procent). Omvänt hade 70 procent av dem som använt e-cigarett de senaste 30 dagarna också använt annan tobak (se figur 17, åren 2017–2019 sammanslaget). Av e-cigarettanvändarna hade 37 procent också rökt traditionella cigaretter, 11 procent hade även snusat och 23 procent hade både rökt och snusat de senaste 30 dagarna. Resterande 30 procent av e-cigarettanvändarna hade varken rökt cigaretter eller snusat.

Figur 17. Andelen e-cigarettanväändare som också har använt andra tobaksprodukter under de senaste 30 dagarna. 17–84 år. 2017–2019.

Diskussion

Andelen rökare i Sverige har under en lång tid minskat. I ett internationellt perspektiv har nedgången i Sverige dessutom varit relativt sett stor (GBD 2015 Tobacco Collaborators, 2017). Den minskande rökningen har framförallt berört länder som följt WHO:s ramkonvention för tobakskontroll (FCTC) som undertecknades 2005. I den ingick höga tobaksskatter, rökfria offentliga miljöer, varningsskyltar, omfattande reklamförbud och stöd för rökare som vill sluta. Utöver de årliga skatthöjningarna som görs sedan år 2011 i Sverige, för att anpassa priserna till den allmänna prisutvecklingen, har tobaksskatten höjts fem gånger i landet; 2006, 2007, 2008, 2012 och 2015 (Skatteutskottet, 2016) och rökförbud har införts i offentliga miljöer exempelvis på restauranger (2005).

Totalt sett röktes 620 cigaretter per invånare 15 år och äldre i Sverige under 2019. Majoriteten av cigaretterna (93 procent) var inköpta och beskattade (registrerade) i Sverige medan resterande oregistrerade andelar bestod av resandeförda cigaretter köpta utomlands (5 procent) och köp av smuggelcigaretter (2 procent).

Försäljningen av cigaretter minskade med ca 35 procent i Sverige mellan 2003 och 2019. Även köpen av oregistrerade cigaretter minskade. Detta speglar en betydande minskad rökning i befolkningen men också att nedgången i registrerade cigaretter inte har ersatts av ökade köp av oregistrerade cigaretter. Vi tolkar det som att en generellt minskande efterfrågan i Sverige avspeglar sig i lägre efterfrågan på både registrerade och oregistrerade cigaretter.

Det som står bakom nedgången i rökningen totalt sett är en sjunkande andel dagligrökare. Dagligrökningen har minskat bland såväl män som kvinnor och i olika åldersgrupper. Nedgången har varit störst bland kvinnor, som också startade på en högre nivå när undersökningen inleddes. Andelen sporadiska rökare i befolkningen, det vill säga personer som röker då och då, har samtidigt legat på en förhållandevis oförändrad nivå. I en annan undersökning (SCB, 2014) har en oförändrad andel sporadiska rökare uppmäts ända sedan 1980-talets slut fram till 2005 då detta slutade att studeras i undersökningen.

Den kraftiga nedgång i andelen dagligrökare, och mängden cigaretter som konsumerats, tycks däremot ha avstannat något de senaste åren. Detta är något överraskande, då det skett två skatthöjningar på cigaretter under denna period och ett allmänt hårdare klimat gällande rökning, där exempelvis totalförbud börjar diskuteras som ett långsiktigt mål i många länder. En möjlig förklaring skulle kunna vara att det är de minst priskänsliga rökarna som finns kvar och att dessa inte är lika påverkbara av olika kontrollåtgärder som till exempel skatthöjningar.

Denna hypotes har även lyfts som en förklaring till att det inte har skett några omedelbara förändringar i rökvanorna halvåret efter att den nya lagen om tobak och liknande produkter trädde i kraft 1 juli 2019. I tidskriften Alkohol & Narkotika (A&N, 2020) föreslår tobaksforskare att den uteblivna effekten kan bero på att de som fortfarande röker är en grupp "hardcore"-rökare som inte påverkas av tex rökförbud på uteserveringar. Vad lagen har för långtgående effekter är dock för tidigt att säga. Ett av rökförbudets främsta syften är att minska den sociala exponeringen av rökning och därmed avnormalisera det. Om detta leder till att färre börjar röka, inte minst ungdomar, kommer det i så fall att avspeglas

i statistiken först längre fram i tiden. Det bör även nämnas att hypotesen om en framväxande grupp "hardcore"-rökare inte har fått stöd i studier av utvecklingen i Norge (Lund m.fl., 2011) och inte heller i en aktuell internationell forskningsöversikt (Buchanan, m.fl., 2020). Fördjupade studier som belyser denna fråga för svenska förhållanden är önskvärda. Inte minst det minskade antalet rökta cigaretter bland dagligrökare som framkom i denna studie pekar på att det är oklart i vilken utsträckning det verkligen finns en grupp rökare som inte påverkas av restriktioner.

Den totala snuskonsumtionen mätt utifrån anskaffning har inte minskat på samma sätt som konsumtionen av cigaretter. Försäljningen av snus i Sverige minskade mellan 2003 och 2019, från 0,94 till 0,81 kg per person 15 år och äldre, vilket är en nedgång med 14 procent. Nedgången skedde under början av perioden. Sedan 2007 har försäljningen i antal kg däremot varit relativt oförändrad. Införseln av snus i samband med utlandsresor har till skillnad från cigarettinförseln varit relativt oförändrad men ligger på en lägre nivå, ca 1 procent av den totala snuskonsumtionen. En helt annorlunda bild fås om man räknar om snuskonsumtionen från antal kg till antal dosor. Eftersom vikten på en genomsnittlig dosa sjönk under perioden framkommer en ökning i försäljningen av antal dosor med 36 procent mellan 2003 och 2019. För 2019 skattades att drygt 36 dosor konsumerades per invånare 15 år och äldre Sverige. Då har försäljning till Norge exkluderats och man har lagt till skattningen av införsel av snus i samband med utlandsresor. Att utvecklingen varierar beroende på om man mäter snuset i antal kg eller antal dosor aktualiserar frågan om vilken aspekt av förbrukningen som är den mest relevanta att redovisa. Utifrån antagande om att snus är skadligt för hälsan är den totala mängden snus mest angelägen att beskriva. Det är också den statistiken som är mest tillförlitlig eftersom den i huvudsak baseras på skatteintäkter från försäljning.

Utifrån de självrapporterade uppgifterna om snus framgår det att andelen som snusar har ökat under de senaste åren. I årets Monitormätning uppmättes den högsta nivån, bland såväl män som kvinnor, sedan frågorna om snus började ställas. Snus är fortfarande klart vanligast bland män, men andelen kvinnor som snusar har närmare fördubblats under de senaste sju åren.

En intressant fråga är om den positiva utveckling med minskad rökning är relaterad till det utbredda snusandet i Sverige, som har föreslagits av vissa forskare (t.ex. Lund & Lund, 2014). De trender som observerats i denna studie pekar dock inte på något tydligt samband – rökningen och snusningen minskade under samma period. Därefter ökade snusandet samtidigt som rökningen låg stabilt. Denna observation är tankeväckande men sambanden behöver analyseras närmare för att man ska kunna dra säkrare slutsatser.

Det finns givetvis vissa begränsningar med de data och den metodik som ligger till grund för resultaten i denna rapport. För det första finns en osäkerhet runt skattningarna av oregistrerade och illegala cigaretter, eftersom de baseras på självrapporterade uppgifter från slumpmässiga befolkningsurval med betydande bortfall. Om rökning blir alltmer stigmatiserat i samhället finns det en ökad risk att respondenterna underrapporterar sina cigarettköp och att rökare inte vill delta i undersökningar som kartlägger tobaksvanor. I viss mån hanteras detta problem genom uppräkningsförfarandet av de självrapporterade uppgifterna för köp av cigaretter i Sverige (som nästan fördubblar de självskattade svaren). Det utesluter inte att skattningarna bör tolkas med försiktighet eftersom underrapporteringen av oregistrerade cigaretter kan vara större. Detta gäller inte minst köp av smuggelcigaretter som är ovanligt och därmed svårt att mäta. En metodik som går ut på att samla in slängda cigarettpaket och att analysera paketens ursprung, skattade andelen obeskattade cigaretter

till 12,5 procent dvs. en högre andel än i denna studie (Tobaksleverantörsföreningen, 2018). Här finns dock en betydande risk att representativiteten för paket som ”slängts på gator och torg samt lättåtkomligt i papperskorgar” är mycket osäker med avseende på samtliga konsumerade paket.

Vidare bör också beaktas att av de närmare totalt 620 cigaretter per invånare 15 år och äldre som anskaffats under 2019, rapporteras endast 298 i de självrapporterade uppgifterna. Det är knappt hälften (48 procent). Denna betydande underrapportering signalerar att tolkningar av utvecklingen enligt intervjudata kan behöva göras med viss försiktighet. Det är därför tillfredsställande att det är förhållandevis god överensstämmelse mellan självrapporterade data och anskaffningsdata vad gäller utvecklingen; under perioden 2012–2019 varierar täckningsgraden mellan 46 och 54 procent utan att uppvisa någon särskild utvecklingstendens.

När det gäller snuskonsumtion verkar underrapporteringen inte vara lika omfattande som för cigaretter: 85 procent av den beräknade snusanskaffningen återfinns i de självrapporterade konsumtionsuppgifterna för 2019, räknat i antal dosor. Här råder dock en osäkerhet i omräkningen från vikt till antal dosor. Det saknas säkra uppgifter om hur mycket en snusdosa väger i genomsnitt och hur vikten har förändrats över tid. Det bör även beaktas att skatteuppgifterna från Finansdepartementets Beräkningskonventioner, som är grunden för den registrerade försäljningen av både cigaretter och snus, vid tidigare tillfällen har reviderats i efterhand samt att uppgifterna för 2019 är preliminära.

Det finns också områden som inte har kunnat inkluderas i skattningarna av den totala tobakskonsumtionen därför att det saknas underlag. Begränsningarna gäller till exempel cigaretter som svenskar köper och röker utomlands och cigaretter som besökare från utlandet köper i Sverige (utöver norrmännens gränshandel). Begränsningarna vad gäller snus är inte lika omfattande men, med undantag från norrmännens gränshandel, saknas det skattningar av hur mycket snus utländska medborgare, framförallt finländare, köper och som därmed borde exkluderas från den registrerade försäljningen i Sverige. Snus är förbjudet i Finland och det finns uppgifter som tyder på att finländare köper betydande mängder snus i norra Sverige i framförallt Haparanda (SVT, 2015).

Vidare ingår inte försäljning av råtabak i den registrerade försäljningen, eftersom den inte har beskattats under den studerade perioden. Råtabak kan användas för att tillverka både cigaretter och snus och är med andra ord en form av oregistrerad tobak som borde ingå i skattningen av totalkonsumtionen av cigaretter och snus. Under 2020 finns dock ett förslag om att beskatta råtabak från och med 2021. Detta för att komma till rätta med problem och fusk kopplat till hanteringen av råtabak (se <https://www.regeringen.se/artiklar/2020/05/ny-skatt-pa-sa-kallad-ratobak/>).

Andra exempel på utvecklingsarbete är att mer exakt bestämma den genomsnittliga vikten på en snusdosa och hur den har förändrats över tid. Det är avgörande för att på ett tillförlitligt sätt kunna omvandla snusförsäljningen som mäts i kg till antal dosor. Det kan också finnas anledning att undersöka möjligheterna att validera uppgifterna om norrmännens köp av tobak i Sverige där 10 procent av cigarettförsäljningen i Sverige framstår som hög. En ny skattning visar till exempel att bara 5,5 procent av Systembolagets försäljning år 2018 hamnade i Norge via gränshandel (Guttormsson & Trolldal, 2020). Vad som möjligen talar för en högre andel för cigaretter är att rökningen är mer omfattande i Norge än i Sverige med 11 procent dagligrökare i Norge 2017 (Kvaavik, 2018a) mot 7 procent i Sverige, samtidigt som alkoholkonsumtionen är lägre i Norge än i Sverige. Vidare är cigaretter

ungefär hälften så dyra i Sverige, vilket är en större rabatt jämfört med sprit och vin men inte jämfört med öl (Hallberg & Österberg, 2015). Att cigaretter är relativt enkla att frakta jämfört med alkohol kan också spela in.

Till denna studies styrkor hör att vi har tillgång till en unik löpande befolkningsundersökning. Den har genomförts på ett i stort enhetligt sätt under en längre tid. En annan styrka är att vi har utarbetat och tillämpat en innovativ metodik för att hantera bortfallsproblematiken i anskaffning av cigaretter genom att jämföra registrerad försäljning med självrapporterade köp av registrerade cigaretter. Sammantaget bedömer vi att dessa inslag i undersökningen ökar tillförlitligheten i de resultat som presenterats i denna rapport.

Referenser

- A&N (2020). *Alkohol & Narkotika* nr 4/2020. Centralförbundet för alkohol- och narkotika, Stockholm.
- Agardh E, Boman U & Allebeck P (2014). *Hur stor del av Sveriges sjukdomsborða orsakas av alkohol, narkotika och tobaksrökning? – Kartläggning utifrån ”DALY-metoden” 1990–2010*. Karolinska Institutet: Department of Public Health Sciences.
- Antoniewicz L, Brynedal A, Hedman L, Lundbäck M, Bosson JA. (2019). *Acute Effects of Electronic Cigarette Inhalation on the Vasculature and the Conducting Airways*. *Cardio-vasc Toxicol.* 2019;19(5):441-450. doi:10.1007/s12012-019-09516-x.
- Buchanan, T., Magee, C. A., V See, H., & Kelly, P. J. (2020). *Tobacco harm reduction: are smokers becoming more hardcore?*. *Journal of Public Health Policy*, 1-17.
- European Commission (2012). *Attitudes of Europeans towards tobacco*. Special Eurobarometer 385.
- European Commission (2015). *Attitudes of Europeans towards tobacco and electronic cigarettes*. Special Eurobarometer 429.
- European Commission (2017). *Attitudes of Europeans towards tobacco and electronic cigarettes*. Special Eurobarometer 458.
- EU-upplysningen* (2017). Elektronisk källa <http://www.eu-upplysningen.se/> Har EU förbud mot snus? Nedladdat 2017-01-26.
- Finansdepartementet (2020). *Beräkningskonventioner 2020. En rapport från skatte-ekonomiska enheten. (2005–2020 års beräkningskonventioner har använts för tidsserier)*.
- GBD 2015 Tobacco Collaborators (2017). *Smoking prevalence and attributable disease burden in 195 countries and territories, 1990–2015: a systematic analysis from the Global Burden of Disease Study 2015*. *Lancet* Apr 5.
- Guttormsson, U. & Trolldal, B. (2020) *Norsk gränshandel med alkohol i Sverige*. Rapport 190. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, Stockholm.
- Hallberg J & Österberg E (2015). *Information on the Nordic Alcohol Market 2015-report*.
- Kvaavik E (2018a). *Tobakk i Norge*. Folkehelseinstituttet. Oslo.
- Kvaavik E (2018b). *Alkohol i Norge*. Folkehelseinstituttet. Oslo.
- Leifman H & Trolldal B (2017). *Alkoholkonsumtionen i Sverige 2017*. Rapport 175. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, Stockholm.
- Lund I & Lund K (2014). *How has the availability of snus influenced cigarette smoking in Norway?* *International journal of environmental research and public health*, 11(11), 11705-11717.

- Lund M, Lund KE & Kvaavik E (2011). *Hardcore smokers in Norway*. *Nicotine Tob Res.* Nov;13(11):1132–9.
- Lund KE & Vedøy TF (2017). *Selvrapporterte forsyningskilder for sigaretter, snus og e-sigaretter*. *Tidsskrift for Den Norske Legeforening*.
- Motion till riksdagen 2017/2018:2626. *Rökfritt Sverige 2025*.
- Pushalkar S, Paul B, Li Q, et al. (2020). *Electronic Cigarette Aerosol Modulates the Oral Microbiome and Increases Risk of Infection*. *iScience*. 2020;23(3):100884. doi:10.1016/j.isci.2020.100884.
- SCB (2014). Tabellfiler för tobaksvanor i: *Undersökningen av levnadsvanor (ULF)*. Hämtade augusti–september 2014 från: <http://www.scb.se>. Uppgifterna har kompletterats med specialbeställningar från undersökningen framtagna av Charlotte Samuelsson (tabell med de specialbeställda uppgifterna finns tillgängliga i CAN:s rapport *Drogutvecklingen i Sverige 2014*).
- SFS 2000:1225 (2000). *Lag om straff för smuggling*. Svensk författningssamling. Stockholm. Finansdepartementet.
- Skatteutskottet (2016). *Punktskattehöjningar på alkohol- och tobaksprodukter – skatteeffekter och påverkan på den oregistrerade anskaffningen av dessa produkter*. 2015/16:RFR8.
- SKR (2019). *Kommungruppsindelning 2017*. Hämtat 2020-08-21 från: <https://skr.se/tjanster/kommunerlandsting/faktakommunerochlandsting/kommungruppsindelning.2051.html>
- Socialdepartementet (2016). *En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020*. Skr.2015/16:86. Socialdepartementet.
- Socialstyrelsen (2014). *Registeruppgifter om tobaksrökningens skadeverkningar*, artikelnummer 2014-3-4.
- Sundin E, Landberg J, Raninen J & Ramstedt M (2015). *Stabilitet och förändring i negativa konsekvenser av ANT i Sverige*.
- Sveriges Riksdag (2016). *En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020*. Regeringens skrivelse 2015/16:86.
- SVT (2015). <http://www.svt.se/nyheter/lokalt/norrboten/finska-snusare-lyfter-haparanda>.
- SVT (2019). <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/snusstrid-avgors-i-hogsta-instans>.
- Tobaksleverantörsföreningen (2018). *Marknadsrapporten om obeskattade cigaretter i Sverige 2018 års undersökning*. Tobaksleverantörsföreningen.
- WHO (2019). *Tobacco Fact sheet*. Hämtad från: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/tobacco> 2020-05-11.

Bilaga I. Material och metod

Monitormätningarnas utgångspunkter för beräkning av anskaffning av tobak

För att minska effekterna av olika faktorer som kan snedvrیدا svaren på frågor om anskaffning av tobak, utgår undersökningen från fyra huvudprinciper. Dessa principer är:

1. Frågor om anskaffning och användning ställs i separata delar. Frågor om användning undviks när syftet är att få en bild av den totala konsumtionen. Detta för att de intervjuade personerna kan ha svårt att avgöra om de cigaretter eller det snus de förbrukar är köpta utomlands. Mätningarna avser således främst anskaffning snarare än konsumtion. Siffrorna över anskaffning används som indikator på konsumtionen eftersom de cigaretter och det snus som anskaffas förr eller senare kommer att förbrukas. Under ett år antas således konsumtionen i stort sett vara densamma som anskaffningen på nationell nivå.
2. Kort observationstid. För att minska risken för olika snedvridande minneseffekter för respondenten, som glömska och teleskopering (lägga avlägsna händelser närmare i tiden) är det viktigt att ha en så kort observationstid som möjligt. I Monitormätningarna avser därför frågorna om anskaffning och konsumtion de senaste 30 dagarna.
3. Mätning på aggregerad nivå. Resultaten från den del som avser anskaffning gäller konsumtionens omfattning och utveckling på aggregerad, nationell nivå, och inte konsumtionen på individnivå. Detta då det inte är givet att den som köper tobaken är den som också förbrukar den.
4. Uppräkning av självrapporterade uppgifter. De oregistrerade mängderna tobak som fångas in av mätningarna är av olika skäl lägre än de faktiska nivåerna. I syfte att korrigera för detta görs vissa uppräknings av de beräknade delmängderna vad gäller cigaretter. Då underrapporteringen av snus är betydligt mindre görs ingen motsvarande uppräkning för självrapporterad anskaffning av snus (se närmare nedan). De uppräknings som görs för cigaretter baseras på skillnaden mellan uppgifter om registrerad beskattad försäljning av cigaretter i Sverige (exklusive det som säljs till Norge) och självrapporterade köp av registrerade cigaretter. Utifrån denna skillnad beräknas en kvot. Den ligger sedan till grund för uppräkning av de självrapporterade mängderna resandeförda cigaretter och köp av smugglade cigaretter. Uppgifterna om den registrerade försäljningen utgår från Skatteverkets årliga nettoskatteintäkter för cigaretter, som redovisas i Finansdepartementets beräkningskonventioner. Summan för intäkterna divideras med punktskatten per cigarett.

Mätprocedur och urvalsmetod

Urvalet för telefonintervjuerna är sedan 2013 individbaserat och både fasta telefonnummer och mobilnummer används vid kontaktförsöken. Före 2013 användes RDD-metodik, dvs. random digit dialing, en metodik som går ut på att ringa slumpmässigt genererade telefonnummer.

Dagens urval görs ur PAR-konsument, vilket är en databas med samtliga för undersökningar tillgängliga telefonabonnenter med fasta eller mobila abonnemang. PAR-konsument är i sin tur hämtat ur en större databas som heter SPAR, vilken täcker samtliga personer som är folkbokförda i landet. Idealiskt vore att använda SPAR som urvalsram, men detta är inte möjligt då den databasen saknar telefonnummer (liksom e-postadresser). PAR-konsument når 5,6 miljoner i den aktuella populationen (17–84-åringar), vilket motsvarar ca 70 procent av åldersgruppen, som är mantalsskrivna i Sverige. Exakt hur stor andel av dessa som faktiskt bor i landet samt är svensktalande, och därmed ska ingå i Monitor-mätningen, är inte känt. Telefonintervjuerna genomförs endast med respondenter som kan genomföra en intervju på svenska.

Urvalsförfarandet går till så att i ett första steg dras ett slumpmässigt huvudurval ur PAR-registret. Därefter genomförs veckovisa urval ur detta huvudurval. Antalet uppringningsförsök inom svarsperioden uppgår i praktiken till ca 20. Om respondenten då inte nås betraktas denne som svarsbortfall (upp till 30 kontaktförsök kan dock förekomma).

Till och med år 2012 omfattade urvalet 16–80-åringar, men 2013 höjdes gränsen för de yngsta till 17 år. Vid halvårsskiftet samma år utökades den övre åldersgränsen från 80 till 84 år. I resultatredovisning för 2003–2013 ingår 17–80-åringar, och därefter 17–84-åringar.

I grova drag genomförs ungefär 350 intervjuer varje vecka inom ramen för Monitor-mätningarna, vilket summerar till ca 18 000 per år. Intervjuer görs under samtliga veckodagar, med undantag för storhelger.

Eftersom det primära syftet med Monitor-mätningarna är att fånga in oregistrerad anskaffning, vilket i sin tur innebär att mäta mera sällsynta företeelser som köp av smugglad tobak, medför detta att många respondenter (18 000) måste ingå i detta underlag. Samma behov gäller dock inte för att mäta självrapporterade tobaksvanor. Vissa år har antalet intervjuer som ligger till grund för de självrapporterade konsumtionsmönstren varit färre jämfört med anskaffningsfrågorna. Under 2018 slumpades exempelvis var 4:e intervju-person till att även få frågor om konsumtionsmönster och 2019 gällde detta istället var 3:e respondent. Av tabell 1 framgår vilka år där intervjuantalet minskats.

Bortfall och viktning

Bortfallet i studien utgörs av utvalda respondenter som av olika skäl inte gått att nå för intervju eller som har avböjt att delta. Dessa har istället ersatts med andra individer från urvalet. I likhet med flertalet andra frågeundersökningar baserade på befolkningsurval är svarsbortfallet idag högre än i början av 2000-talet. Enligt tabell 1 var svarsfrekvensen 28 procent år 2019 (tabell 1). Detta är betydligt lägre jämfört med situation för 15 år sedan då runt 50 procent medverkade. Dessbättre har svarsfrekvensen inte försämrats ytterligare under de senaste 5 åren. Detta kan bero på att sedan ett antal år föraviserats de som har ett känt mobilnummer om intervjun via sms, liksom att den muntliga introduktionen har förbättrats.

Att vikta de intervjuade personernas svar i datamaterialet är ett sätt att korrigera för de representativitetsproblem som uppstår till följd av svarsbortfall eller att urvalsramen initialt inte täckt hela den aktuella populationen. De respondenter som deltagit i undersökningen viktas med avseende på kön, åldersgrupps- samt H-regiontillhörighet så att sammansättningen av de intervjuade motsvarar proportionerna i befolkningen med avseende på dessa tre egenskaper. Viktningsförfarandet resulterar i 24 olika potentiella vikttal (2 kön*4 åldersgrupper*3 H-regiongrupper).

Den största effekten av viktning är att andelen äldre räknas ned, eftersom dessa är överrepresenterade bland de svarande. Före 2018 beräknades vikterna separat för varje månad men i och med att nettourvalet minskats till 25 procent jämfört med tidigare så är antalet svarande per månad för få för att tillåta att månadsvikter beräknas. Istället beräknas vikten på årsbasis, fortfarande med avseende på kön, åldersgrupp och H-regiongrupp. Därefter görs ytterligare en viktning för att tillse att varje månad bidrar med korrekt antal dagar till helåret, detta för att kompensera för att antalet intervjuer varierar något mellan olika månader. Tester har visat att förändringen av viktproceduren inte har någon betydelse för de presenterade resultaten.

Internbortfallet ("ej svar") exkluderas ur resultatberäkningarna för respektive fråga. Detta innebär att nämnaren varierar (något) mellan olika resultatredovisningar eftersom internbortfallet varierar (något) mellan olika frågor. Samtidigt är detta i regel lågt och överstiger sällan en procent. Denna redovisningsmetod har alltid gällt för Monitormätningarna.

Imputeringar av värden

För vissa perioder saknas data och då har imputeringar gjorts. Detta gäller bland annat oktober–december 2004 då de aktuella månaderna har fått medelvärden för motsvarande månader från föregående och efterkommande år (2003 respektive 2005). Imputeringar med samma metodik har även gjorts 2013 för perioden juli–december eftersom det finns en osäkerhet angående kvaliteten på datat gällande frågorna om självrapporterad konsumtion för denna period.

För frågorna om rökning har imputeringar gjorts åren 2003 och 2004, samt för både rökning och snusning åren 2009, 2010 och 2013. Detta på grund av att frågorna inte ställdes alla månader dessa år. Gällande snusning var det fram till och med 2015 enbart dagligsnusarna som fick följdfrågan om hur många snusdosor de förbrukar i veckan. Sedan april 2015 får de sporadiska snusarna samma fråga. Eftersom data saknas för månaderna jan–mars år 2015 har värden för de sporadiska snusarna imputerats från motsvarande månader 2016.

Därutöver har en imputering av värden gjorts även 2019. Till följd av ett fel vid konstruktionen av urvalsramen genomfördes alltför få intervjuer med 17- respektive 18-åringar under året. Dessa åldrar blev därmed underrepresenterade. De har därför kompletterats med data från motsvarande åldrar från 2018 för att få en korrekt representation i materialet. Cirka tre fjärdedelar av svaren för 17- respektive 18-åringar kommer således från 2018 års undersökning, vilket i praktiken betyder att 2019 års resultat för dessa åldrar i hög grad bestäms av vad motsvarande respondenter svarade föregående år. Om denna imputering ej hade gjorts skulle det dock innebära att resultaten för gruppen 17–29 år blivit felaktiga (i ytterst begränsad omfattning även för samtliga respondenter 17–84-år).

Registrerad försäljning av cigaretter och snus

Den registrerade försäljningen av cigaretter och snus består av legal (beskattad) försäljning i butiker och kiosker. Uppgifterna redovisas i Finansdepartementets årliga rapport Beräkningskonventioner (Finansdepartementet, 2020).

Finansdepartementets uppgifter revideras fortlöpande och de mest aktuella siffrorna är alltid preliminära såsom till exempel 2019 års uppgifter i den senaste rapporten. Även äldre uppgifter kan ibland korrigeras i efterhand. Vissa enstaka revideringar har därför gjorts i denna rapport jämfört med de siffror som presenterades i tidigare rapporter.

Statistiken kring den registrerade försäljningen som redovisas i beräkningskonventionerna utgår från Skatteverkets data om punktskatteintäkter från tobaksförsäljningen och inkluderar hela den registrerade tobaksmarknaden. I denna rapport redovisas den registrerade cigarettförsäljningen i antal cigaretter, där Skatteverkets årliga nettoskatteintäkter divideras med punktskatten per cigarett.

I denna statistik ingår de cigaretter som köps av norrmän. Vi har skattat denna mängd och tagit bort den från den registrerade försäljningsstatistiken. Skattningen baseras på norska studier av norrmännens köp av cigaretter i Sverige, där man frågat ett slumpmässigt urval av rökare i Norge om var de cigaretter man rökt senaste gången var köpta. Dessa undersökningar upphörde dock 2016. Skattningar för perioden 2016–19 utgår därför från värdet för 2015, korrigerat för minskad rökning bland norrmän enligt studier genomförda av norska SCB.

De registrerade uppgifterna om snusförsäljningen redovisas i antal kg (eftersom snus-skatten baseras på vikt). För att slå samman den registrerade försäljningen med självrapporterade uppgifter om köp av oregistrerat snus har vi därför även skattat den registrerade försäljningen i termer av antal dosor.

Det finns inga officiella uppgifter om hur mycket en snusdosa väger i genomsnitt och vikten skiljer sig mellan lössnus och portionssnus. Det gör att förändringar i marknadsandel för respektive sort påverkar den genomsnittliga vikten per såld dosa. Utifrån uppgifter från Swedish Match vet vi att portionssnusets andel ökat från 53 procent 2003 till 86 procent 2019. Vi bedömer också att den genomsnittliga vikten för en dosa portionssnus har sjunkit under senare år genom framväxten av nya mindre storlekar på portionssnus som väger mindre, s.k. mini, slim och superslim portioner. Exakt hur detta har påverkat genomsnittsvikten för en dosa portionssnus vet vi inte. I denna rapport har vi antagit en succesiv minskning från 22,9 till 17 gram mellan 2003 och 2019. Sammantaget innebär detta att genomsnittsvikten för en snusdosa sjunkit från 32 till 21 gram mellan 2003 och 2019.

Oregistrerade delmängder cigaretter

Resandeförsel och smuggling

Det är viktigt att skilja på tobak som förs in i landet i samband med resor, så kallad resandeförsel och tobak som smugglas in i landet i syfte att säljas vidare. Den avgörande skillnaden är om införseln sker i kommersiellt syfte eller inte, det vill säga om den införda tobaken förs in i landet för eget bruk eller för att säljas vidare på den illegala marknaden i syfte att tjäna pengar på hanteringen (SFS 2000:1225, Lag om straff för smuggling).

I Monitormätningarna beräknas mängden resandeförd tobak med hjälp av frågor om hur många cigaretter och snusdosor resenärer har tagit med sig vid inresor till Sverige.

De som uppger att de rest in till Sverige från utlandet under de senaste 30 dagarna får uppge hur många gånger de har rest in i landet och om de förde med sig några cigaretter/snusdosor vid den senaste inresan. Antalet cigaretter/snusdosor man tog med sig vid den senaste resan multipliceras med antalet resor man gjort under samma tidsperiod.

Anskaffningen av till Sverige smugglade cigaretter mäts med frågor om respondenten, någon gång under de senaste 30 dagarna, köpt cigaretter som någon eller några personer fört in i landet i syfte att sälja vidare för att tjäna pengar. Frågan lyder "Har du någon gång de senaste 30 dagarna, i Sverige köpt cigaretter som du tror eller vet är smuggelcigaretter? Med smuggelcigaretter menar vi cigaretter som någon fört in i Sverige i syfte att sälja vidare för att tjäna pengar på det" Om så är fallet ställs ytterligare frågor om antalet gånger man köpt smugglade cigaretter och vilka mängder det rörde sig om den senaste gången. Det finns alltså inte någon avsikt att i den här undersökningen mäta omfattningen av personer som själva smugglat in tobak. Frågorna avser istället fånga in hur stor omfattning köp av insmugglade cigaretter som förekommer.

Införseln av cigaretter och snus är i praktiken fri till Sverige, så länge de införda mängderna är för privat bruk. För att i Monitormätningarna skilja på resandeförsel och smuggling av cigaretter behövs dock en övre gräns för hur mycket tobak som kan definieras som "för privat bruk". Det finns inte någon självklar sådan gräns. De av EU angivna indikativa nivåerna uppgår till 800 cigaretter, vilket är 4 limpor (Rådets direktiv 92/12/EEG). Men denna nivå kan överskridas om införseln är för privat bruk, vilket innebär att denna nivå inte är lämplig för att skilja på resandeförsel och smuggling. På grund av detta används istället en högre nivå på 2 000 cigaretter. Inte heller för snus finns någon mängdbegränsning för hur mycket en person kan föra in i landet för eget bruk. Det finns dock ett maximalt ekonomiskt värde som inte får överstigas utan att tull och skatt måste betalas. Det ekonomiska gränsvärdet ligger på 4 300 kr (ca 15–20 stockar eller omkring 200 dosor) för den som reser med kommersiell flyg- eller färjetrafik samt på 3 000 kr för övriga resande. För beräkningarna av mängden införd snus har därför en motsvarande övre gräns satts till 200 dosor per person och resa. Ingen respondent i Monitormätningen har dock varit i närheten av att rapportera införsel av så många dosor.

Även när det gäller köp av smugglade cigaretter används i undersökningen gränser för hur många cigaretter en person kan köpa under en 30-dagarsperiod. Anledningen till detta är att det kan finnas ett eller flera grossistled i hanteringen, men frågorna i undersökningen avser endast de cigaretter som köpts för eget bruk. Dessa gränser är desamma som för resandeförseln.

Extremvärden

Det kan av olika skäl förekomma extremvärden i datamaterialet. Det kan bland annat bero på att de intervjuade personerna har uppgivit felaktiga uppgifter eller på manuella felkodningar av intervjuaren. Det är av stor vikt att korrigera för dessa extremvärden, eftersom de beräknade volymerna anskaffad tobak annars kan bli missvisande. Ett exempel på detta är orimliga uppgifter om antal resor eller antal köp under de senaste 30 dagarna. I undersökningen används därför ett tak på max 20 resor, 20 köp av smugglad tobak och 30 köp av tobak inom den registrerade försäljningen i Sverige. I praktiken har dock ytterst få korrigeringar gjorts av denna anledning.

Uppräkning av självrapporterade oregistrerade delmängder

Täckningsgrader

Som redan nämnts kan man på goda grunder anta att svaren på intervjufrågor om köp och konsumtion av tobak i en undersökning riktad till den allmänna befolkningen inte fångar upp de verkliga köpta och konsumerade nivåerna. Denna underrapportering har två huvudsakliga orsaker – dels att intervjupersonerna faktiskt inte kommer ihåg korrekt eller vill framstå som mer hälsosamma och dels att de som använder och köper cigaretter är överrepresenterade i bortfallet. Ett exempel på den senare effekten är en aktuell studie om bland annat rökning, där dagligrökare och personer med tobaksrelaterad beroendeproblematik var underrepresenterade i en uppföljning (Sundin, m.fl., 2015).

För att få ett mått på denna underskattning med avseende på anskaffning av cigaretter, ingår det i Monitorundersökningen sedan april 2012 frågor om de intervjuade personernas köp av cigaretter genom legala försäljningskanaler i Sverige. Frågorna avser cigaretter som sålts till ett pris som överstiger 43 kronor för ett paket. Det antas vara omöjligt för tobakshandlare att sälja cigarettpaket till lägre pris samtidigt som tobaksskatt och moms betalas fullt ut. Dessa självrapporterade uppgifter om antal köpta beskattade cigaretter räknas därefter om för att gälla hela populationen och jämförs avslutningsvis med de officiella mängderna försålda cigaretter i den av Finansdepartementet utgivna Beräkningskonventionen (Finansdepartementet, 2019). Se Leifman & Trolldal (2017) för motsvarande resonemang för alkoholanskaffningen.

Den andel som de intervjuade personernas uppgivna köp av tobak, genom legala försäljningskanaler, utgör av den faktiska registrerade försäljningen brukar kallas *täckningsgrad*. Täckningsgraden anger i det här fallet det självrapporterade antalet köpta cigaretter i procent av de faktiska sålda mängderna enligt Beräkningskonventionen.

Idén bakom uppräkningsgraden är att den täckningsgrad som uppmätts för de självrapporterade köpen av registrerade cigaretter kan användas som utgångspunkt för att korrigera nivåerna för självrapporterade köp av oregistrerade cigaretter, det vill säga för resandeförsel och smuggling. Utifrån täckningsgraden tas den så kallade uppräkningsfaktorn fram – alltså den faktor som de rapporterade uppgifterna kan multipliceras med för att korrigera för underrapporteringen. I tabell H redovisas täckningsgraderna för varje enskilt år.

Av tabellen framgår att de självrapporterade cigaretköpen i genomsnitt uppgick till ca 65 procent under perioden 2013–2019 och att den beräknade uppräkningsfaktorn därför blev 1,5(1/0,65). Det är således det inverterade värdet av täckningsgraden som används som uppräkningsfaktor. För att löpande anpassa uppräkningsfaktorn till eventuella förändringar i undersökningens täckning av tobaksköp och samtidigt ha en stabilitet i korrigeringarna, revideras uppräkningsfaktorn löpande med 3-års glidande medelvärden.

Tabell G. Självrapporterade köp av registrerade cigaretter (beskattade och sålda i Sverige), faktisk registrerad försäljning av cigaretter, täckningsgrad och skattad uppräkningsfaktor. Data för 2012–2019.

	Självrapporterat antal köpta cigaretter (milj.)	Antal registrerade försålda cigaretter (milj.) ^{a)}	Täckningsgrad (%)	Uppräkningsfaktor
2013	2 565	4 649	0,55	1,8
2014	3 400	5 244	0,65	1,5
2015	3 569	4 981	0,72	1,4
2016	3 103	5 027	0,62	1,6
2017	3 050	4 787	0,64	1,6
2018	3 471	4 701	0,74	1,4
2019	3 014	4 901	0,61	1,6

a) Källa: Beräkningskonventionen (2019, 2020). Exklusive skattad försäljning till norrmän.

Då motsvarande frågor om anskaffning av registrerat snus saknas i Monitormätningarna var det inte möjligt att beräkna motsvarande uppräkningsfaktor för snus. I den del av undersökningen som istället handlar om respondenternas egen *användning* av tobak får de respondenter som svarat att de snusar frågan om hur många snusdosor de i genomsnitt förbrukat i veckan. Utifrån beräkningar av den självrapporterade snuskonsumtionen, det vill säga den mängd som snusarna uppgett att de *använt*, kan man konstatera att den självrapporterade snusförbrukningen har en betydligt högre täckningsgrad av den totala snuskonsumtionen (utifrån anskaffning) under den studerade perioden (ca 85 procent) än vad som gäller för den självrapporterade cigarettförbrukningen (ca 40–55 procent). Bedömningen är därför att en uppräkningsfaktor av självrapporterade köp av snus inte är lika motiverad.

Självrapporterad användning av tobak

Resultaten från avsnittet om de självrapporterade uppgifterna baseras på frågor om respondenterna rökt cigaretter, snusat eller använt e-cigarett under de senaste 30 dagarna. De respondenter som svarar att de har gjort detta får sedan frågan om de gjort det dagligen. De som svarar *ja* klassificeras som dagligrökare, dagligsnusare respektive dagliga användare av e-cigarett. De som svarar *nej* klassificeras som sporadiska användare (eftersom de svarat att de rökt/snusat/använt e-cigarett de senaste 30 dagarna).

De dagliga rökarna får därefter svara på hur många cigaretter de i genomsnitt rökt per dag de senaste 30 dagarna. Detta medan de sporadiska rökarna istället får frågan om hur många cigaretter de i genomsnitt rökt per vecka. Som ovan nämnt kan det av olika skäl förekomma felaktiga extremvärden i datamaterialet. För att minska risken för att sådana felaktigheter ska snedvrider materialet har höga extremvärden trunkerats ner, det vill säga sänkts ner till en förutbestämd maxgräns. De respondenter som svarat att de röker mer än 60 cigaretter per dag (dagligrökarna) eller mer än 60 cigaretter per vecka (de sporadiska rökarna) har trunkerats ner. Det maximala värdet på dessa variabler har därför varit 60 cigaretter per dag respektive 60 cigaretter per vecka. I praktiken har dock ytterst få extremvärden noterats, så trunkeringen har inte haft någon nämnvärd betydelse.

Liksom för cigarettkonsumtionen hanteras eventuella extremvärden även för antalet snusdosor snusarna uppgett att de förbrukat. De respondenter som svarat att de snusat mer än 20 snusdosor i veckan har trunckerats ner till 20. Denna gräns gäller för både dagliga och sporadiska användare.

Då uppgifterna om användning av cigaretter respektive snus omräknats till genomsnittskonsumtion i befolkningen, har användarnas självrapporterade konsumtion av cigaretter/snusdosor dividerats med antalet respondenter i urvalet. Detta är ett annat förfarande än i tidigare rapporter som CAN publicerat gällande tobaksförbrukningen utifrån Monitor-mätningarna. Då har uppgifterna istället dividerats med antalet personer i befolkningen utifrån SCB:s befolkningsstatistik. Det nya förfarandet har använts för att ta hänsyn till de viktningar och olika stora bortfall som förekommer i olika åldersgrupper.

Revidering av frågeformuläret

Inför 2018 års datainsamling genomfördes en förändring i frågeformuläret vad gäller rökvanorna. Perioden 2003–2017 fick respondenterna inledningsvis en fråga om huruvida de rökt någon typ av tobak (till exempel cigaretter, cigarrer, pipa) de senaste 30 dagarna. De som svarade *ja* på denna fråga fick sedan svara på om de rökt cigaretter. I samband med 2018 års datainsamling exkluderades den inledande frågan om tobaksrökning och respondenterna fick direkt frågan om cigarettrökning. Resultaten visade på en statistiskt signifikant ökning av andelen rökare mellan åren 2017 och 2018. Att rökningen skulle ha ökat får varken stöd i försäljningsstatistiken eller genom andra undersökningar som mäter tobaksvanor. Ökningen antas därför bero på att fler rökare fångas upp genom den nya frågekonstruktionen. Den markeras därför med ett tidsseriebrott i figurerna.

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN, är ett nationellt kompetenscentrum som arbetar för minskade skador av alkohol och andra droger i samhället. Det gör vi genom att följa konsumtions- och skadeutvecklingen och genom kunskapshöjande insatser. Våra större återkommande nationella undersökningar är Skolelevers drogvanor, Monitormätningarna och Vanor och konsekvenser. Vi genomför även lokala och regionala undersökningar på uppdrag av kommuner och län. CAN är en ideell förening med medlemsorganisationer och med ombud i alla län. Läs mer om oss på www.can.se.